

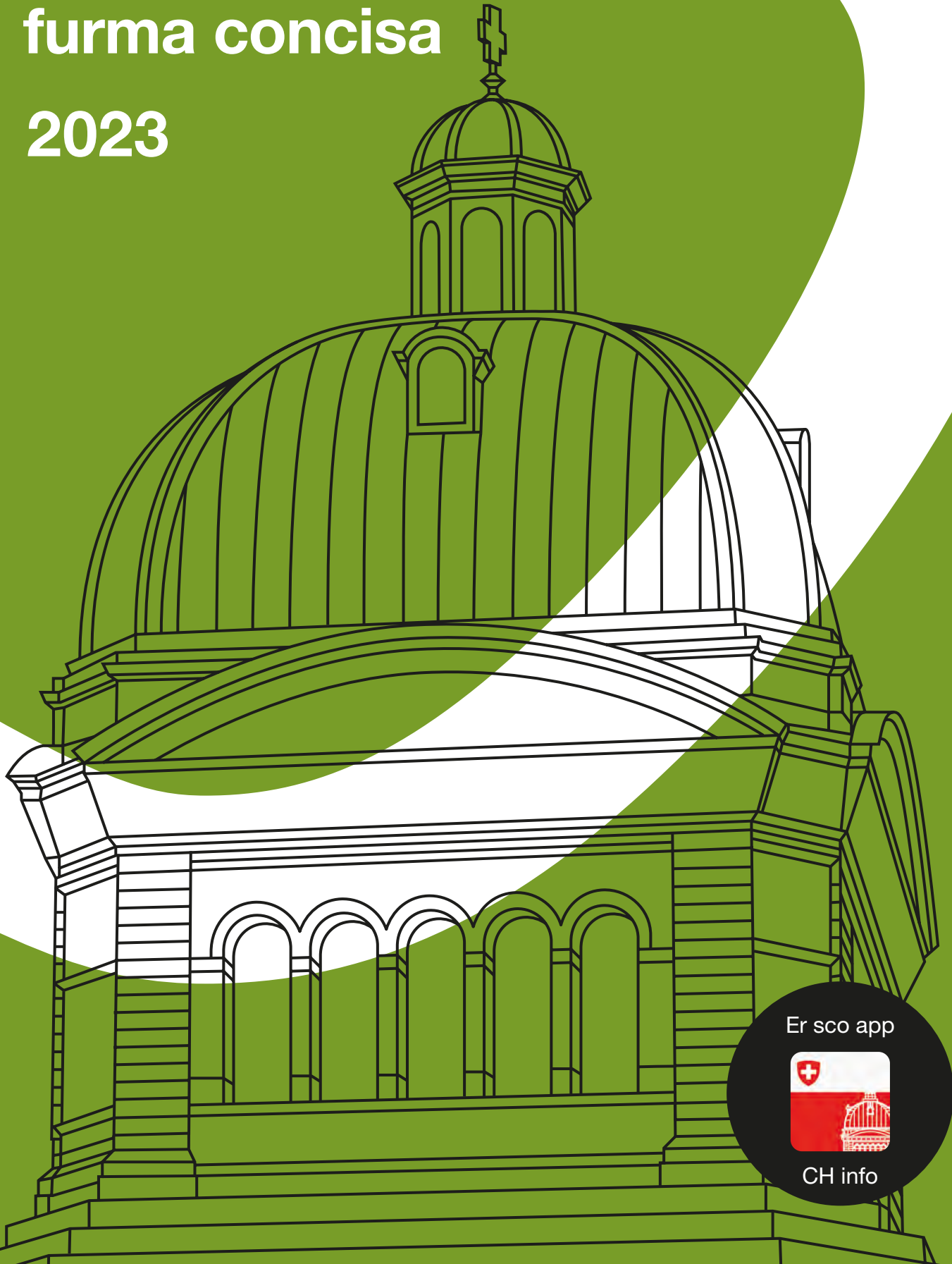

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Chanzlia federala CH

La Confederaziun en furma concisa

2023

Er sco app

CH info

«Gist uschè impurtantas sco las persunalitads èn las cumpetenzas e lur limitas.»

Chancelier federal Walter Thurnherr

Charas lecturas e chars lecturs

L'enviern 2022 èn vegnids elegids ina nova commembra ed in nov commember dal Cussegl federal, e l'atun 2023 han lieu las elecziuns dal parlament. Igl è impurtant d'occupar ils uffizis politics cun buna glied. Cunzunt en temps da crisa poi esser decisiv, tgi che ha la responsabladad. Gist uschè impurtants sco las persunalitads che adempleschan in uffizi, èn dentant er las cumpetenzas e lur limitas, la separaziun da las pussanzas, il federalissem ed ils dretgs politics dal pievel. Er qua tar nus dastgassan l'intelligenza, il curaschi, la prudentscha e la modestadad esser reparatids en la populaziun pli u main uschia sco a l'exteriur.

Quai che ans differenziescha per propi d'auters pajais – dapli che quai ch'igl è conscient a bleras personas en Svizra ed a l'exteriur – è noss sistem politic, en il qual las votantas ed ils votants pon da tut temp midar la constituziun ed impedir ch'ina lescha entria en vigur, sch'ellas ed els chattan ina maioritad per quest intent. Quai è iin avanzament remartgabel. Ins na sto betg derscher la regenza u schliar il parlament per midar il curs politic – i basta da star sin via cun ina glista da sutscrizziuns. Ubain, curtamain: Auters stadis mantegnan lur constituziun e midan lur regenzas. Nus mantegnain la regenza e midain la constituziun.

Quai n'è betg adina stà uschia ed i n'è er betg resultà «mo uschia». La «Confederaziun en furma concisa» qua avant maun declera quests aspects. Buna lectura.

Chancelier federal Walter Thurnherr

Fatgs
La Svizra

6

Istorgia da la Svizra _____ 10

Federalissem _____ 12

Convegns e commembranzas _ 14

Fundament
Democrazia directa

16

Separaziun da las pussanzas ___ 20

Votaziuns _____ 22

Elecziuns _____ 24

Partidas en il Cussegl federal
ed en il parlament _____ 26

Purchidas supplementaras tar la broschura
«La Confederaziun en furma concisa»

Legislativa Il parlament

28

Incumbensas dal parlament	32
Organisaziun dal parlament	34
Particularitads dal parlament	40
La via ad ina nova lescha	42
Il Servetschs dal parlament	44
175 onns Constituziun federala	45

Executiva La regenza

46

Il Cussegl federal	50
Incumbensas dal Cussegl federal	52
L'administraziun federala	54
Chanzlia federala ChF	56
Departament federal d'affars externs DFAE	58
Departament federal da l'intern DFI	60
Departament federal da giustia e polizia DFGP	62
Departament federal da defensiun, protecziun da la populaziun e sport DDPS	64
Departament federal da finanzas DFF	66
Departament federal d'economia, furmaziun e retschertga DEFR	68
Departament federal per ambient, traffic, energia e comunicaziun DATEC	70

Giudicativa Il tribunals

72

Il Tribunal federal	76
Il Tribunal penal federal	78
Il Tribunal administrativ federal	79
Il Tribunal federal da patentas	80
Sentenzias dals tribunals federals	81

La Svizra

N'emporta betg, sch'ella è cusida u stampada:
La bandiera svizra è l'unica bandiera naziunala
dal mund ch'è quadratica. Grazia a sia simme-
tria èsi nunpussaivel da la pender si fauss. Sin

bastiments dastga la bandiera svizra dentant er
esser rectangulara. La colur, la furma ed ils
champs d'utilisaziun da la bandiera svizra èn
definids en il Reglament davart las bandieras, in
document da passa 90 paginas.

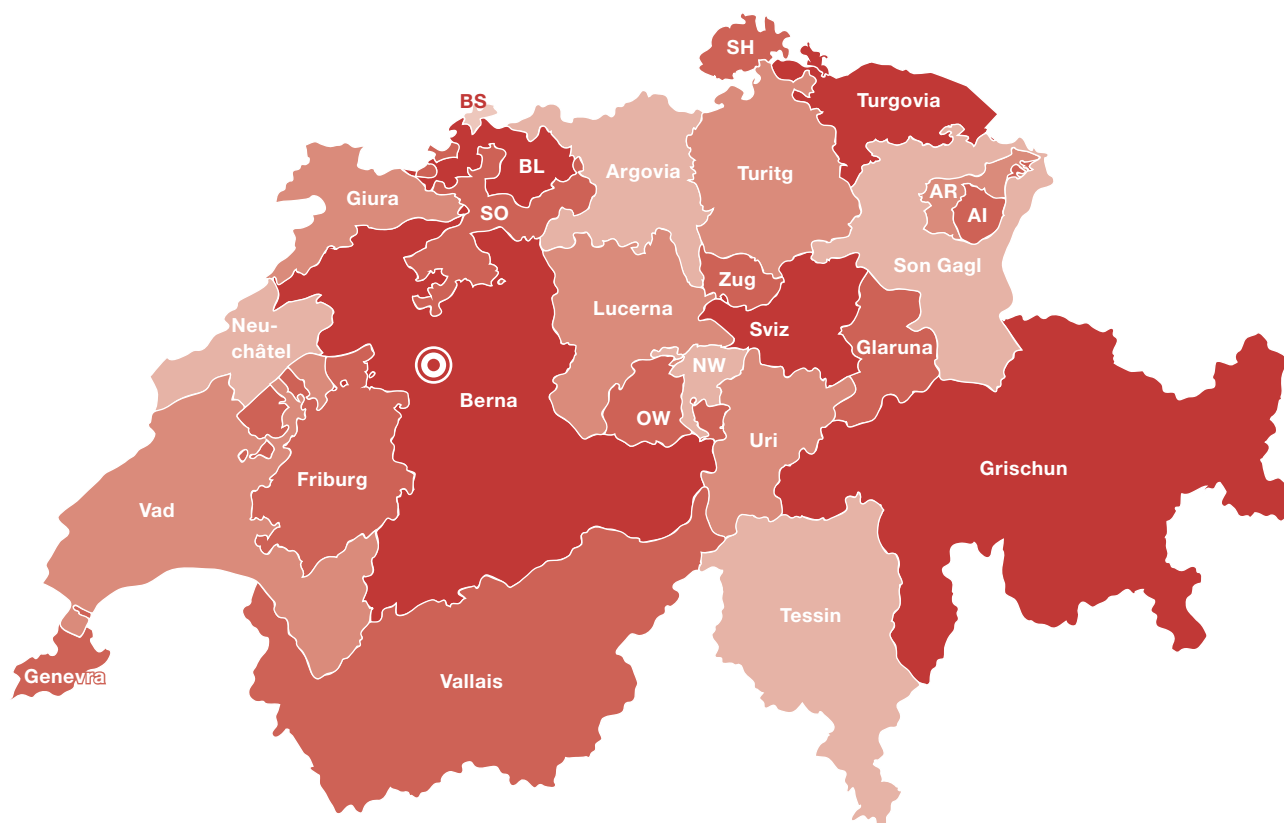

La Svizra

La Svizra è in pitschen pajais cun ina populaziun dad 8,7 milliuns persunas. Ella consista da 4 regiuns linguisticas da differenta grondezza. La Svizra è in stadi federal cun 26 chantuns ch'èn per gronda part independents e che sa cumponan da numerusas vischnancas. La plurilinguitad ed il federalissem han lur ragischs en il passà e characteriseschan la Svizra. Sia neutralitad è renconuschida da tut ils stadis dal mund.

26 chantuns

Statistica federala

AI	Appenzell Dadens	NW	Sutsilvania
AR	Appenzell Dadora	OW	Sursilvania
BL	Basilea-Champagna	SH	Schaffusa
BS	Basilea-Citad	SO	Soloturn

8,7 milliuns persunas

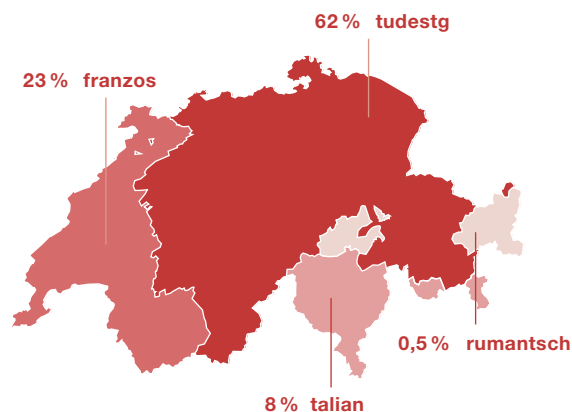
En Svizra vivan 8,7 milliuns persunas, in quart da quellas senza passaport svizzer. Passa la mesadad da las persunas estras è u naschida en Svizra u viva qua dapi almain 10 onns. La gronda part da la populaziun estra deriva d'in pajais da la UE. La pli gronda part èn persunas da l'Italia (15 % da las persunas estras), da la Germania (14 %) e dal Portugal (11 %).

■ 6,5 milliuns cun naziunalitad svizra
 ■ 2,2 milliuns senza naziunalitad svizra

4 linguas naziunalas

La Svizra è in pajais pluriling. Las quatter linguas naziunalas èn il tudestg, il franzos, il talian ed il rumantsch. 62 % da la populaziun discurren principalmain tudestg (svizzer), 23 % franzos, 8 % talian e 0,5 % rumantsch. 23 % da la populaziun han (anc) in'otra lingua principala. Blers inditgeschan duas linguas sco linguas principalas: els èn bilings.

Svizra

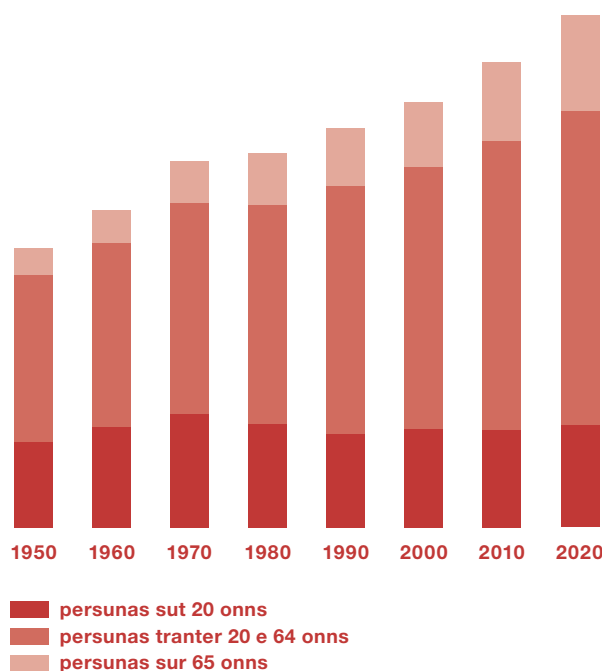
Pajais cristian

La Svizra è in pajais per gronda part cristian. 63 % da la populaziun èn u catolics u reformads ubain appartegnan ad in'otra cuminanza cristiana. La libertad da religiuin permetta er ad autras cuminanzas religiusas da pratitgar lur religiuin. Dapi plirs onns crescha la part da las persunas che n'appartegnan a nagina confessiun, e quai oravant tut en las citads.

Autas aspectativa da vita

La populaziun en Svizra vegn pli e pli veglia ed ha adina main uffants che pli baud. L'aspectativa da vita en media è ina da las pli autas dal mund: ella importa 82 onns per ils umens ed 86 onns per las dunnas. En media survegnan las dunnas 1,5 uffants. La part da la populaziun da 64 onns e daplì è creschida, quella da sut 20 onns e quella da 20 fin 64 onns è sa reducida.

Istorgia da la Svizra

La Svizra è sa sviluppada en il decurs dals tschientaners or d'ina rait da differentas alianzas ad ina federaziun da stadis e lura al stadi federal odiern. **Ils cunfins svizzers e la neutralitad èn vegnids fixads e reconuschids l'onn 1815 sin plaun internaziunal. Il sistem politic ha ses origin en la Constituziun federala da l'onn 1848. Dapi lura ha la Confederaziun survegnì dapli cumpetenzas, il pievel dapli dretgs, e la diversitad politica è creschida.**

1847–1848

Guerra da la Lia separatista: Liberals cunter conservativs

La dumonda davart la concepziun da la Confederaziun chaschuna ina guerra civila tranter ils chantuns liberals ed ils chantuns conservativs catolics. La Guerra da la Lia separatista finescha cun ina victoria da las forzas liberalas.

1848

Constituziun federala: Stadi federal democratic

La Constituziun federala conceda a la gronda part dals burgais – als umens – differents dretgs e diversas libertads, tranter auter il dretg da votar e d'eleger. Sin plaun federal vegn introduci il sistem da duas chombras cun in Cussegl naziunal ed in Cussegl dals chantuns. Questas duas chombras elegian il Cussegl federal. Intgins secturs vegnan centralisads. La Svizra sa sviluppa ad in spazi giuridic ed economic unitar.

1874, 1891

Extensiun da la democrazia: Iniziativa, referendum

Tras la revisiun da la Constituziun federala survegn la Confederaziun dapli incumbensas ed ils dretgs democratics vegnan extendids sin plaun federal. L'onn 1874 vegn introduci il referendum, l'onn 1891 l'iniziativa dal pievel (→ p. 22).

1914–1918

Emprima Guerra mundiala, chauma generala: Ideas socialisticas

La povradad e la dischocupaziun durant l'Emprima Guerra mundiala sco er las ideas socialisticas da la Revoluziun russa provocheschan l'onn 1918 la chauma generala naziunala.

1291
Veglia Confederaziun:
Partenadis d'allianza

Allianzas alternantas tranter las citads e las regiuns ruralas han l'intent da segirar l'urden politic a l'intern e l'independenza vers anora. L'onn 1291 fan Uri, Sviz e Sutsilvania l'emprima alianza documentada. En il decurs dals tschientaners crescha la Confederaziun tras ulteriuras alianzas e tras la conquista da territoris.

1798–1802
Helvetica:
Stadi unitar sut
pussanza estra

Suenter l'invasiun da las truppas franzosas vegn la Confederaziun transformada en la Republica helvetica: en in stadi unitar sut la controlla da Paris.

1803–1814
Mediaziun:
Pussanza estra main
severa

Suenter guerras civilas tranter ils federalists ed ils aderents da la Republica helvetica dat Napoleon a la Svizra ina constituziun da mediaziun. Quella dat als chantuns puspè ina tscherta independenza e fixescha la gronda part dals cunfins chantunals.

1815
Contract federal:
Neutralitad e
federaziun da stadis

Suenter la fin da Napoleon reconuschan las grondas pussanzas europeicas la neutralitad da la Svizra, ed i vegnan fixads ils cunfins nazionals che valan anc oz. Tras il Contract federal da l'onn 1815 vegnan reunidas las differentas alianzas federalas ad in'unica federaziun da stadis.

1919, 1929
Proporz:
Vinavant en direcziun
da la democrazia da
concordanza

L'onn 1919 vegn il Cussegl nazional elegi per l'emprima giada tenor la procedura da proporz, ed en il Cussegl federal sesan ussa er dus commembers conservativs catolics (oz Alianza dal Center/PCD). A partir da l'onn 1929 fa er in commember da la Partida da purs, mastergnants e burgais (oz PPS) part dal Cussegl federal.

1939–1945
Segunda Guerra
mundiala:
Integraziun da la
sanestra

En il context da la Segunda Guerra mundiala s'avischinas las forzas politicas da la sanestra fin a la dretga ina a l'autra: L'onn 1943 elegia il parlament in socialdemocrat en la regenza. L'onn 1951 in segund. Dapi l'onn 1959 sa cumpona il Cussegl federal da quatter partidas (→ «Furmla magica», p. 51).

1971
Egualitad dals dretgs:
Dretg da votar da las
dunnas

Il favrer 1971 acceptan ils votants il dretg federal da votar e d'eleger da las dunnas cun 66 % da las vuschs. La plipart dals chantuns e da las vischnancas introducescha il dretg da votar da las dunnas er sin plaun chantunal e communal.

2000
Terza Constituziun
federala:
Mantegniment ed
avertadad

La revisiun totala da la Constituziun federala regla la repartiziun da las incumbensas tranter la Confederaziun ed ils chantuns. Il pievel svizzer approvescha ils contracts bilaterals tranter la Svizra e l'Uniu europeica (UE). Dus onns pli tard (2002) accepta el la participaziun a la ONU (→ p. 14/15).

Federalissem

La Svizra è in stadi federalistic: la pussanza statale è repartida sin la Confederaziun, sin ils chantuns e sin las vischnancas. **Ils chantuns e las vischnancas han grondas libertads d'agir per ademplir lur incumbensas. Tras il federalissem èsi pussaivel che la Svizra po exister sco unitad – malgrà quatter culturas linguisticas e malgrà atgnadads regionalas particularas.**

1

Dapi l'onn 1848 è la Svizra in stadi federal che vegn er numnà «Confederaziun».

Confederaziun

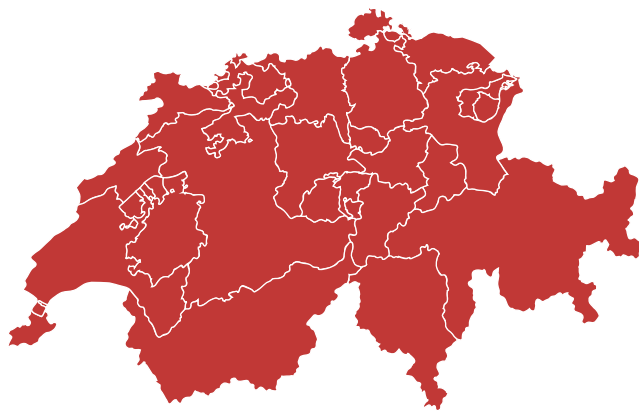
La Constituziun federala fixescha las incumbensas da la Confederaziun. Quai èn tranter auter las relaziuns cun l'exteriur, la defensiun naziunala, la rait da vias naziunales e l'energia nucleara. Il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns furman il parlament federal, la regenza naziunala sa cumpona da set cusseglieras federalas e cussegliers federali, il Tribunal federal è responsabel per la giurisdicziun naziunala. Per sia finanziaziun incassascha la Confederaziun tranter auter la taglia federala directa.

85 pertschient da las abitantas e dals abitants vivan en territoris urbans.

11 pertschient da las Svizras e dals Svizzers vivan a l'exteriur: 788 000 «Svizras e Svizzers a l'exteriur».

26

La Confederaziun consista da 26 chantuns.

Chantuns

Mintga chantun ha in agen parlament, in'atgna regenza, atgnas dretgiras ed in'atgna constituziun. La constituziun chantunala na dastga betg cuntradir a la Constituziun federala. Ils chantuns realiseschan las prescripziuns da la Confederaziun, concepeschan dentant lur activitad tenor ils agens basegns. Ina gronda libertad d'agir han els p.ex. en ils fatgs da scola, d'ospital, da cultura e da polizia. Mintga chantun incassascha taglias chantunalas per sia finanziaziun.

4 chantuns èn uffizialmain plurilingus: Berna, Friburg ed il Vallais han duas linguas uffizialas, il Grischun schizunt trais.

En ils chantuns Appenzel Dadens e Glaruna ha anc lieu il cumin u la mastralia.

In instrument impurtant per la coesiun da la Svizra è la gulivaziun da finanzas naziunala. Ella correspunda a la voluntad da solidaritad: Ils chantuns economicamain fermes e la Confederaziun gidan ils chantuns finanzialmain pli debels.

2136

Ils 26 chantuns èn dividids en 2136 vischnancas.

Vischnancas

Mintga chantun regla sez co che las incumbensas tranter el e las vischnancas vegnan repartidas. Las incumbensas da las vischnancas èn p.ex. la planisaziun locala, il manaschi da scola, ils fatgs da provediment ed ils pumpiers. Vischnancas pli grondas e citads han parlaments e votaziuns dal pievel. En vischnancas pli pitschnas decida il pievel en radunanzas communalas davart projects politics. Mintga vischnanca incassescha taglias communalas.

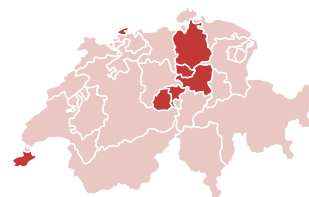
En la vischnanca la pli pitschna (Kammersrohr, SO) vivan 33 persunas, en la pli gronda circa 423 000 (citad da Turitg).

En consequenza da fusiuns datti mintga onn en media circa 38 vischnancas pli pauc.

Mintga chantun ha in'otra situaziun da partenza per adempair sias incumbensas: I dat chantuns gronds, pitschens, urbans, rurals e muntagnards. La gulivaziun da finanzas naziunala duai reducir las differenzas economicas tranter ils chantuns.

La Confederaziun e 7 chantuns pajan en la gulivaziun da finanzas: ZG, SZ, NW, GE, BS, ZH, OW.

Ils 19 chantuns restants survegnan pajaments da gulivaziun.

- Chantuns che pajan (7)
- Chantuns che survegnan (19)

5,2 milliardas francs èn vegnids pajads l'onn 2021 en la gulivaziun da finanzas: 3,5 milliardas da la Confederaziun ed 1,7 milliardas dals chantuns.

3,5
1,7
5,2

Exempels Giura e Zug

Giura, in chantun cun paucas resursas, survegn 168 milliuns francs da la gulivaziun da finanzas, pia 2291 francs per abitanta ed abitant.

Zug, in chantun cun bleras resursas, paga 332 milliuns francs en la gulivaziun da finanzas, 2662 francs per abitanta ed abitant

Gulivaziun da finanzas
(en tudestg)

Video «Federalissem»
(en tudestg)

Cunvegns e commembranzas

Europa

Cunvegns cun l'Uniun europeica UE

La Svizra n'è betg commembra da la UE, ha dentant strengas relaziuns cun ella. La basa respectiva furman passa 100 cunvegns, tranter quellas las cunvegns bilaterals I e II:

Las Bilaterals I èn vegnidas acceptadas l'onn 2000 da las votantas e dals votants svizzers cun 67 %. Las 7 cunvegns bilaterals reglan cunzunt dumondas economicas. La finamira principala è in access bilateral pli facil als margads (rauba, servetschs, forzas da lavur). Ils stadis commembers da la UE e spezialmain ils stadis vischins èn ils partenaris commerzials ils pli impurtants da la Svizra. Per la UE è la Svizra la partenaria commerziala la quart impurtanta.

Las Bilaterals II reglan ulteriuras dumondas economicas, dentant er la collavuraziun en ils secturs da l'asil, da la segirezza, da l'ambient e da la cultura. Ellas cumpiglian 9 cunvegns, tranter auter la Cunvegna da Schengen-Dublin che las votantas ed ils votants svizzers han acceptà l'onn 2005 cun 55 %. Schengen pussibilitescha tranter auter la mobilitad transcunfinala ed ina collavuraziun en ils secturs da la giustia e da la polizia. Dublin pussibilitescha tranter auter ina coordinaziun da las proceduras d'asil.

27 stadis commembers

Sedia a Brüssel

Dapi l'onn 1951 (quella giada CECA, dapi l'onn 1957 CEE)

Genevra sco tribuna internaziunala

42 organisaziuns internaziunals e 420 organisaziuns nungovernamentals (ONG) han lur sedia a Genevra. Circa 32000 funcziunarias e funcziunaris internaziunals lavuran là. Bunamain adina han lieu conferenzas e scuntradas internaziunals.

Commembranzas

AECL

L'Associaziun europeica da commerzi liber AECL promo-va il commerzi liber tranter ses pajais commembers, vul dir la Svizra, il Liechtenstein, l'Islanda e la Norvegia. Ensemen cun ils pajais da la UE furman ils pajais da la AECL – senza la Svizra – il Spazi economic europeic (SEE). Ina participaziun al SEE era vegnida refusada da las votantas e dals votants svizzers l'onn 1992.

4 stadis commembers

Sedia a Genevra

Fundada l'onn 1960, tranter auter da la Svizra

Cussegl da l'Europa

Il Cussegl da l'Europa sa concentrescha sin la promozion dals dretgs umans, da la democrazia e dal stadi da dretg. La Convenziun europeica dals dretgs umans (CEDU) è in dals successs ils pli impurtants dal Cussegl da l'Europa. La CEDU ch'è vegnida sutscritta da tut ils stadis commembers, autorisescha las burgaisas ed ils burgais d'inoltrar recurs tar il Tribunal europeic dals dretgs umans, sch'i vegnan violads dretgs che la CEDU garantesch ad ellas ed els.

47 stadis commembers

Sedia a Strassburg

Fundà l'onn 1949, la Svizra è commembra dapi l'onn 1963

Neutralitad

La Svizra è in stadi neutral: ella na dastga betg sa participar a conflicts armads ed er betg s'associar ad alianzas militaras. La neutralitad da la Svizra è reconuschida sin l'entir mund. En cas da conflicts vegn la Svizra perquai adina puspè instituida sco intermediatura u sco pussanza protectiva.

Neutralitad (en tudestg)

La Svizra è in stadi neutral ed ha colliaziuns internaziunalas: cun l'Uniun europeica UE è ella colliada tras cunvegns bilaterals. Ultra da quai è ella commembra da las Naziuns unidas ONU e d'altres organisaziuns internaziunalas. A Genevra s'inscuntran expertas e politichers da la Svizra e da l'exteriur per la collavuraziun internaziunala.

Mund

Commembranzas

Naziuns Unidas ONU

A l'ONU appartegnan 193 stadis dal mund. Ella s'engascha per la pasch e per la segirezza internaziunala sco er per la collavuraziun mundiala, sch'i sa tracta da schliar problems internaziunals e da respectar ils dretgs umans. La Svizra è commembra da la ONU dapi l'onn 2002: En ina votaziun ha il pievel acceptà la participaziun cun 55 %. Ils onns 2023/24 è la Svizra commembra dal Cussegl da segirezza da la ONU.

193 stadis commembers

Sedia principala a New York, sedias europeicas a Genevra e Vienna
Fundadas l'onn 1945, la Svizra è commembra dapi l'onn 2002

OSCE

L'Organisaziun per la segirezza e la collavuraziun en l'Europa OSCE è – cun ses stadis participants en l'America dal Nord, en l'Europa ed en l'Asia – l'organisaziun da segirezza regiunala la pli gronda dal mund. Sco forum per il dialog politic tracta l'OSCE in vast spectrum da dumondas da segirezza cun l'intent da promover la pasch e da schliar conflicts. Ella intermediescha tranter las partidas da conflict e sustegna la democratisaziun e la libertad da las medias.

57 stadis participants

Sedia a Vienna

Fundada l'onn 1975, tranter auter da la Svizra

UNESCO

L'Organisaziun da las Naziuns Unidas per l'educaziun, la scienza e la cultura UNESCO, ch'è er activa en il sector da la communicaziun, è in forum per la collavuraziun internaziunala e per il svilup da standards globals. Ella ha la finamira da promover la solidaritad tranter ils umans ed uschia da contribuir a la pasch, a la segirezza ed al svilup persistent.

193 stadis commembers

Sedia a Paris

Fundada l'onn 1945, la Svizra è commembra dapi l'onn 1949

WTO

L'Organisaziun mundiala da commerzi WTO regla e promova las relaziuns commercialas mundialas. La finamira da las cunvegns WTO è ch'il commerzi funcziunia, saja transparent e liber da discriminaziuns. Ils commembers da la WTO s'obligheschan d'observar tschertas reglas fundamentalas en connex cun lur relaziuns commercialas.

164 stadis commembers

Sedia a Genevra

Fundada l'onn 1995, tranter auter da la Svizra

OECD

L'Organisaziun da cooperaziun e svilup economic OECD serva al barat da savida en fitg differents secturs. Sia finamira è la promoziun dal bainstar, da la qualitat da viver e da l'egualitad da las schanzas. La OECD elavura standards internaziunals e publitgescha regularmain statisticas e studis, tranter auter ils studis da PISA.

38 stadis commembers

Sedia a Paris

Fundada l'onn 1961, tranter auter da la Svizra

Partenadi

Partenadi cun la NATO per la pasch

La Svizra n'è betg commembra da la NATO, collavura dentant cun ella en il rom dal partenadi per la pasch e dal Cussegl da partenadi euro-atlantic. La NATO è in'allianza da defensiun politica e militar da 30 stadis da l'Europa e da l'America dal Nord. Ensemen cun ils pajais partenaris s'engascha ella per la segirezza e per la pasch.

30 stadis commembers

Sedia a Brüssel

Fundada l'onn 1949

Democrazia directa

Tema brisant, sala plaina: Las burgaisas ed ils burgais da la vischnanca da Meyriez (FR) voteschan davart in credit supplementar per il plan da zonas ch'il cussegl communal propona ad ellas ed els.

En quatter da tschintg vischnancas da la Svizra han lieu radunanzas communalas. A chaschun da questas radunanzas decidan las votantas ed ils votants directamain davart projects politics.

Democrazia directa

En strusch in auter stadi ha il pievel uschè blers dretgs da cundecisiun sco en Svizra. **Trais fin quatter giadas per onn han lieu votaziuns dal pievel. Mintga quatter onns vegnan realisadas elecziuns dal parlament. La separaziun da las pussanzas procura che la pussanza na sa concentreschia betg tar ina persuna u ina partida: ella è in princip fundamental da la democrazia.**

Sistem politic

Quiz «iniziativa dal pievel»
(en tudestg)

Participaziun a las votaziuns ed elecziuns

A las votaziuns federalas sa participeschan mintgamai circa 48 % da las personas cun dretg da votar. Tut tenor il tema dal project da votaziun è la participaziun a la votaziun pli auta u pli bassa. Sumeigliantamain sa preschenta la situaziun tar las elecziuns: stgars mintga segunda Svizra e mintga segund Svizzer sa participescha a las elecziuns federalas.

Consegna dals cedels electorals

Las personas cun dretg d'eleger e da votar han pliras pussaivladads da votar e d'eleger:

- **Per corrispondenza:** trametter ils cedels da votar u ils cedels electorals en ina cuverta uffiziala per posta u metter quella en la chascha da brevs da la vischnanca da domicil.
- **A l'urna:** metter ils cedels da votar u ils cedels electorals en in local electoral da la vischnanca da domicil en l'urna.

E-voting

Dal 2004 fin il 2019 èn vegnidas fatgas en 15 chantuns passa 300 emprovas da votar ed eleger sin via electronica. Dapi il 2019 vegn il manaschi d'emprova per e-voting concepì da nov. La Confederaziun ed ils chantuns èn vi d'establi in manaschi d'emprova stabel cun sistems dal tuttafatg verifitgabels.

Cumins e mastralias

En ils chantuns Glaruna ed Appenzell Dadens sa radunan ina giada per onn intgins millis votantas e votants sut tschiel avert al cumin u a la mastralia. Els decidan davart elecziuns e davart fatschen-tas da lur chantun. Il cumin u la mastralia è ina furma originara da la democrazia svizra.

Separaziun da las pussanzas

La pussanza è repartida sin las trais pussanzas statalas: legislativa (parlament), executiva (Cussegl federal) e giudicativa (tribunals).

Dretg da votar e d'eleger

Las Svizras ed ils Svizzers che han almain 18 onns dastgan eleger e votar. Ultra da quai dastgan els candidar per in uffizi politic. Circa 5,5 milliuns persunas han il dretg da votar e d'eleger.

Votaziuns dal pievel

Las Svizras ed ils Svizzers èn campiuns da votar: Davart mintga midada costituzionala vegni votà. Cun iniziativa e referendum pon las persunas cun dretg da votar pre-tender ch'i vegnia votà davart in tema politic.

Diversidad da las partidas

La cuntrada da partidas da la Svizra consista da bleras partidas, da las qualas nagina n'ha la maioritad sin plaun federal – ni en il parlament ni en il Cussegl federal.

Separaziun da las pussanzas

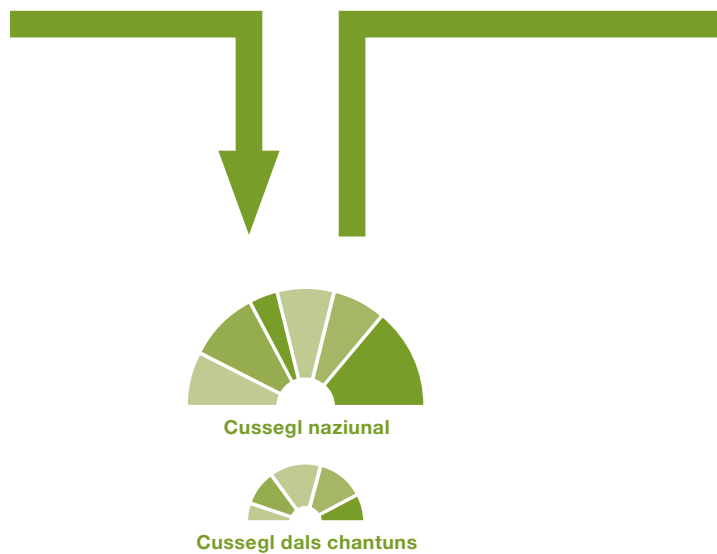
Il pievel svizzer

• = 10 000 personas

Il pievel svizzer elegia il parlament (legislativa):
las 200 commembras e commembers dal Cussegl naziunal e las 46 commembras e commembers dal Cussegl dals chantuns.

Legislativa Il parlament

Concluder leschas

Il parlament decida davart leschas ed ha la surveglianza suprema dal Cussegl federal e da l'administraziun federala sco er dals tribunals da la Confederaziun e da la Procura publica federala. El cumpiglia duas chombras: Il Cussegl naziunal represchenta la populaziun, il Cussegl dals chantuns ils 26 chantuns. Las duas chombras han ils medems dretgs. Ensemen furman ellas l'Assamblea federala plenara. (→ p. 30ss.)

La separaziun da las pussanzas impedischa la concentraziun da la pussanza tar singulas persunas u instituziuns. Ella è in princip fundamentala da la democrazia. La pussanza è repartida sin las trais pussanzas statalas: legislativa, executiva e giudicativa. Ina persuna dastga appartegnair il medem mument mo ad ina da las trais pussanzas statalas.

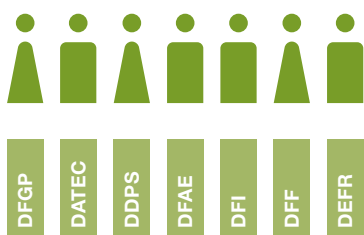

Il parlament elegia la regenza (executiva): las set commembras e commembers dal Cussegl federal e la chanceliera federala u il chancelier federal.

Il parlament elegia ils tribunals (giudicativa): la presidenta dal Tribunal federal sco er las derschadras ed ils derschaders dals quatter tribunals sin plaun federal.

Il parlament elegia plinavant la procuratura publica federala u il procuratur public federal: ella u el maina la Procura publica federala. Quella persequitescha delicts en connex cun material explosiv e cun spiunadi, sco er delicts uffizials commess d'employiads federalas. www.bundesanwalt.sch.ch

Executiva La regenza

Exequir leschas

Il Cussegl federal è la regenza da la Svizra: El prepara leschas e procura che las decisiuns dal parlament vegnian exequidas. El consista da set commembras e commembers cun ils medems dretgs; ellas ed els decidan cuminaivlamain. Mintga cussegliera federala e cusseglier federal maina in departament. Ensem cun la Chanzlia federala furman ils set departaments l'administraziun federala. (→ p. 48ss.)

Giudicativa Ils tribunals

Far dretgira

En tut datti quatter tribunals da la Confederaziun. Il tribunal suprem è il Tribunal federal: el examinescha las sentenzias dals auters tribunals e giuditgescha per il solit sco ultima instancia, pia definitivamain. Il Tribunal penal federal, il Tribunal administrativ federal ed il Tribunal federal da patentas èn ils tribunals d'emprima instancia da la Confederaziun. Cunter la gronda part da lur decisiuns poi vegnir fatg recurs tar il Tribunal federal. (→ p. 74ss.)

Votaziuns

Fin quatter giadas per onn decidan las votantas ed ils votants davart dumondas politicas. **Votà vegni davart iniziativas dal pievel e davart tscherts conclus dal parlament. Per regla sa tracti da midadas da la Constituziun federala u da leschas.**

Midar la Constituziun federala

En Svizra vegni votà davart mintga midada da la constituziun (**referendum obligatoric**): N'emporta betg, sche la midada è vegnida concludida dal parlament u sch'ella è vegnida pretendida d'ina iniziativa dal pievel.

Il nov artitgel constituziunal entra en vigur mo, sche la maiortad da las votantas e dals votants (maiortad dal pievel) e dals chantuns (maiortad dals chantuns) l'accepta (**maiortad dubla**). Er davart la participaziun da la Svizra ad in'organisaziun per la segirezza collectiva u a cuminanze supranaziunalas (p.ex. ONU, UE) ha lieu «obligatoricamain» ina votaziun dal pievel. La Svizra sa participescha mo, sch'i dat ina maiortad dubla.

Prender part a votaziuns federalas dastgan Svizras e Svizzers che han almain 18 onns: ellas ed els han il dretg da votar.

Franar ina lescha

Cunter leschas u cunter tscherts contracts internaziunals ch'il parlament ha concludì, pon las votantas ed ils votants far in referendum (**referendum facultativ**).

Sch'in referendum reussescha, vegni votà davart la lescha resp. davart il contract respectiv. La lescha u il contract internaziunal è approvà, sche la maiortad da las votantas e dals votants l'accepta (**maiortad simpla**).

Termins da votaziun 2023

L'onn 2023 èn las suandantas dumengias reservadas per votaziuns:

12 da mars, 18 da zercladur e 26 da november

(ils 22 d'october han lieu las elecziuns federalas).

Infurmaziuns

- Explicaziuns da votaziun che vegnan tramessas a las personas cun dretg da votar
- App «VoteInfo»
- www.admin.ch
- www.ch.ch/rm/sistem-politic
- Videos explicativs

Instruments da la democrazia directa

Iniziativa dal pievel

Las votantas ed ils votants pon suttascriber u lantschar sezs ina iniziativa dal pievel e pretender uschia ina midada da la constituziun. 100 000 suttascripziuns valaivlas dovri per ch'ina iniziativa dal pievel reusseschia. Questas suttascripziuns ston vegnir rimnadas entaifer 18 mais.

Iniziativas dal pievel existan sin plaun federal dapi l'onn 1891. Davart 228 èsi vegni votà dapi lura, 25 èn vegnidas acceptadas.

Ils 31-12-2022 eran 25 iniziativas en il stadi da la rimnada da suttascripziuns, 9 eran pendentas tar il Cussegl federal u tar il parlament. Nagina era madira per vegnir suttamessa a la votaziun.

Referendum facultativ

Las personas cun dretg da votar pon pretender cun in referendum ch'i vegnia votà davart tschertas decisziuns dal parlament (p.ex. davart ina nova lescha). Per ch'in referendum reusseschia, èn necessarias 50 000 suttascripziuns valaivlas. Quellas ston vegnir rimnadas entaifer 100 dis. Ina votaziun ha er lieu, sche 8 chantuns pretendan quella (uschenumnà referendum dals chantuns).

L'onn 1874 è vegni introducì il referendum facultativ. 208 èn reussids dapi quella giada, 87 projects èn vegnids franads uschia dal pievel.

Ils 31-12-2022 curriva il termin da referendum per 25 leschas federalas e conclus federalas. Cunter 5 projects vegnivan rimnadas suttascripziuns.

Videos tar ils projects da votaziun

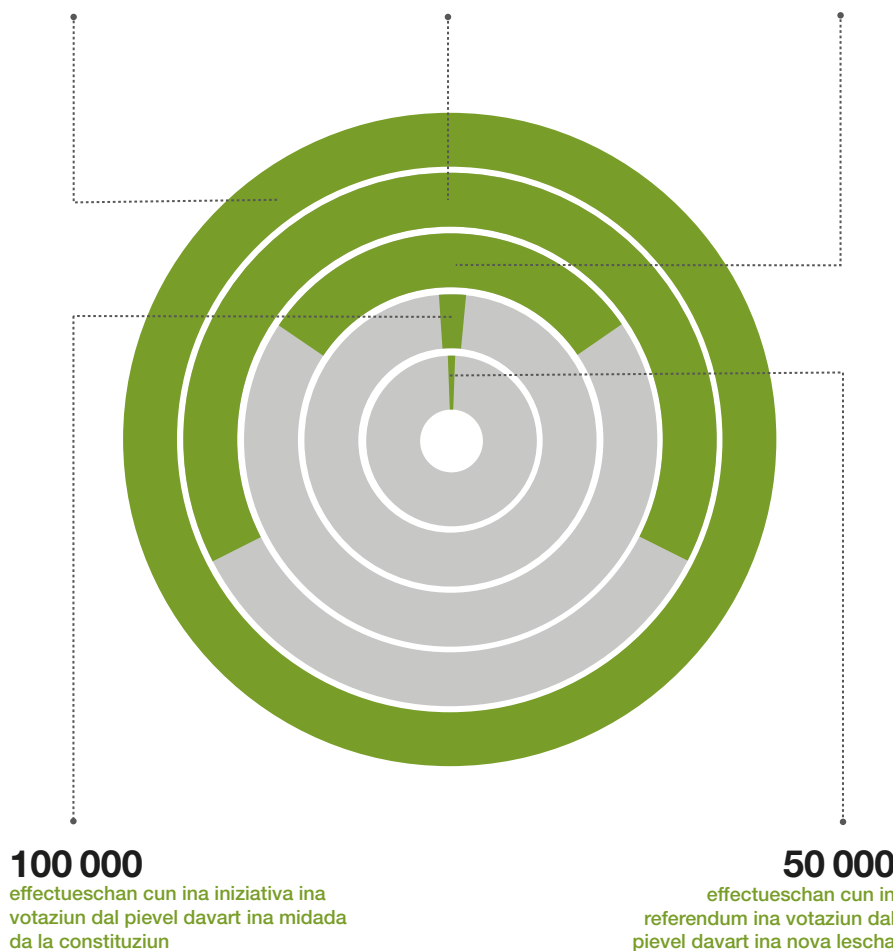

App «VoteInfo»: infurmaziuns davart votaziuns federalas e chantunalas

8 700 000
abitan en Svizra

5 500 000
han il dretg da votar (han almain
18 onns ed il passaport svizzer)

2 600 000
sa participeschan
a votaziuns

Effect d'iniziativas e da referendums

Er sche la gronda part da las iniziativas na vegn betg acceptada e mo la pli pitschna part da las leschas vegn franada tras in referendum, han quests instruments tuttina in grond effect:

- els sveglian discussiuns publicas davart in tschert tema;
- els influenzeschan la legislaziun – ils interess da las gruppas che pon far in referendum vegnan resguardads per elavurar novas leschas (→ p. 42/43);
- mintgant fan il Cussegl federal ed il parlament ina cuntraproposta tar ina iniziativa che integrescha ils gjavischs da l'iniziativa.

Votaziuns 2022

13 da favrer

Iniziativa dal pievel «Gea al scumond da far experiments cun animals e cun umans»
Na 79,1 %

Iniziativa dal pievel «Gea a la protecciun dals uffants e dals giuvenils cunter la reclama da tubac»
Gea 56,7 %

Midada da la Lescha federala davart las taxas da bul
Na 62,6 %

Lescha federala davart in pachet da mesiras a favur da las medias
Na 54,6 %

15 da matg

Midada da la Lescha da films
Gea 58,4 %

Midada da la Lescha da transplantaziun
Gea 60,2 %

Surpigliada da l'Ordinaziun da la UE davart la Guardia europeica da cunfin e da costa
Gea 71,5 %

25 da settember

Iniziativa dal pievel «Na a l'allevament intensiv en Svizra»
Na 62,9 %

Finanziaziun supplementara da la AVS
Gea 55,1 %

Refurma da l'assicuranza per vegls e survivents (AVS 21)
Gea 50,6 %

Midada da la Lescha federala davart la taglia anticipada
Na 52 %

27 da november

Nagina votaziun, perquai che nagins projects da votaziun n'eran pronts per la votaziun.

Eleccziuns

Mintga quatter onns han lieu las eleccziuns dal Parlament federal. Las persunas cun dretg d'eleger pon eleger quellas 246 parlamentarias e parlamentarisch che represchentan il meglier lur ideas ed opiniuns. A disposiziun stattan mintgamai numerusas candidatas e numerus candidats da partidas fitg differentas.

Eleccziuns dal Cussegl naziunal

Las eleccziuns dal Cussegl naziunal èn eleccziuns federalas. Las reglas da la Lescha federala davart ils dretgs politics valan en tut ils chantuns.

Dretg d'eleger activ e passiv

Il dretg d'eleger han las Svizras ed ils Svizzers che han almain 18 onns: D'ina vart pon ellas ed els eleger las membras ed ils commembers dal Cussegl naziunal (dretg d'eleger activ), da l'autra vart er candidar sezzas e sezs per il Cussegl naziunal (dretg d'eleger passiv).

Eleccziuns da proporz

En la gronda part dals chantuns èn las eleccziuns dal Cussegl naziunal eleccziuns da proporz: Ils sezs vegnan reparatids sin las partidas (glistas) en proporziun da las vuschs obtegnidas.

Mussavia electoral

Co ch'ins emplenesch e consegna correctamain ils cedels electorals uffizials en chantuns cun pli ch'in sez en il Cussegl naziunal, vegn declerà en il mussavia electoral. Quest mussavia vegn mintgamai tramess a las persunas cun dretg d'eleger e stat er a disposiziun online.

Termins

Las ultimas eleccziuns federalas han gi lieu ils 20 d'october 2019. Las proximas eleccziuns dal Cussegl naziunal ed (en la gronda part dals chantuns) dal Cussegl dals chantuns èn fixadas per ils

22 d'october 2023

Eleccziuns dal Cussegl dals chantuns

Per las eleccziuns dal Cussegl dals chantuns vala il dretg chantunal: Mintga chantun decida sez davart il dretg d'eleger, davart il termin da las eleccziuns, davart la procedura electorala sco er davart las reglas per emplenir ils cedels electorals. Ils suandants puncts èn en tut ils 26 chantuns ils medems: Las eleccziuns dal Cussegl dals chantuns han lieu mintga quatter onns, ed ins sto avair almain 18 onns sco er esser burgaisa svizra u burgais svizzer per pudair candidar per il Cussegl dals chantuns.

Eleccziuns da maiorz

En bunamain tut ils chantuns èn las eleccziuns dal Cussegl dals chantuns eleccziuns da maiorz: elegida è quella persuna che survegn las pli bleras vuschs.

- **Maioritad absoluta:** Elegida è quella persuna che obtegnalmain ina vusch dapli che la mesadad da las vuschs.
- **Maioritad relativa:** Elegida è quella persuna che obtegnal las pli bleras vuschs en cumparegliaziun cun las autras candidatas ed ils auters candidats.

Exempels per differenzas chantunalas

En il chantun Glaruna pon gia las Svizras ed ils Svizzers da 16 e 17 onns eleger il Cussegl dals chantuns. Persunas da 65 onns e dapli na dastgan betg esser commembras dal Cussegl dals chantuns. En il chantun Appenzell Dadens elegian las persunas cun dretg d'eleger lur commembra u commember dal Cussegl dals chantuns a chascun d'ina radunanza sut tschiel avert («Landsgemeinde»), e quai mintgamai l'avrigl avant las eleccziuns dal Cussegl naziunal. En ils chantuns Giura e Neuchâtel vegn applitgada la procedura da proporz, en ils auter chantuns la procedura da maiorz. Las Svizras ed ils Svizzers a l'exteriur n'han betg en tut ils chantuns il dretg d'eleger.

Dretg da votar
e d'eleger

Video
Co eleger?
(en tudestg)

Mussavia electoral
Eleccziuns dal
Cussegl naziunal
2019

Votaziuns
ed eleccziuns

Las partidas da sanestra fin dretga

Per las elecziuns dal Parlament federal stattan mintgamai a disposiziun pliras partidas fitg differentas. Ellas sa distinguan ina da l'otra tras lur differentas ideas ed opiniuns davart il stadi, davart la societad e davart l'economia.

Partidas sanestras (PS, La Verda) sustegnan in ferm stadi social, partidas da la vart dretga dal center (PLD, PPS) èn oravant tut per ina politica economica liberala e per la responsabladad da mintga singula persuna. Ultra da la dumonda da sanestra e da dretga datti dumondas concernent l'ambient, concernent l'avertura da la Svizra envers l'Europa ed envers las organizaziuns internaziunalas e concernent las valurs liberalas (p.ex. partenadi da la medema schlattaina). Las partidas dal center (Allianza dal Center, avant PCD) collavuran – tut tenor la tematica – cun partidas da la sanestra u da la dretga.

Las partidas gidan a furmar l'opiniun politica, mettan a disposiziun candidatas e candidats per uffizis publics e lantschan iniciativas u fan referendums. Per las votaziuns fan ellas recumandaziuns da votaziun.

Las elecziuns èn decisivas

Er en Svizra decida il parlament u la regenza davart la gronda part da las dumondas materialas. Tranter las elecziuns 2015 e 2019 han las votantas ed ils votants pudì votar davart 33 projects. Durant la medema perioda ha il parlament deliberà 464 decrets, tranter auter 134 leschas federalas e 94 conclus federalas. Ultra da quai ha el elegì la regenza, las commembras ed ils commembers dals tribunals federals sco er il procuratur public federal.

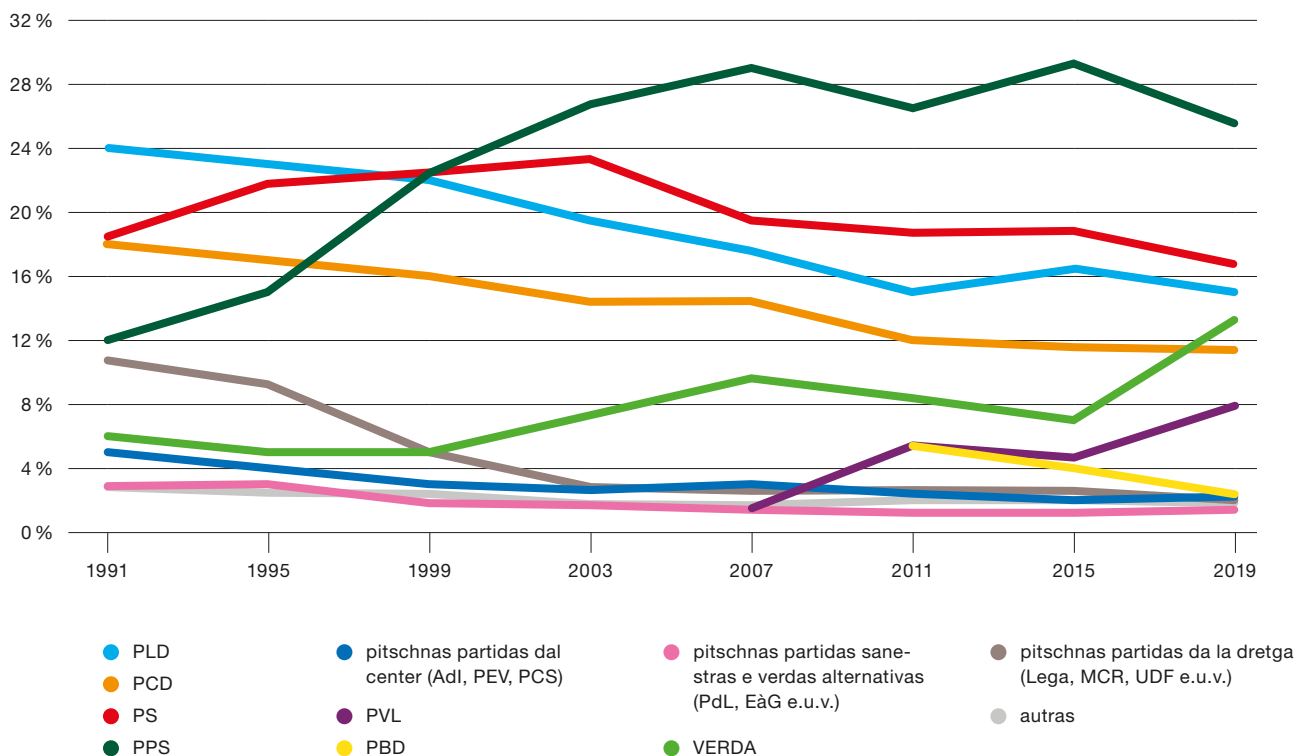
Tge signifitga «sanestra»?

- in ferm stadi social che gulivescha las differenzas socialas
- interess da las lavurantas e dals lavurants en il center
- controllas dals pretschs, servetsch public
- dapli politica da pasch, damain armada

Tge signifitga «dretga»?

- libertad ed atgna responsabladad, il stadi intervegnmo sche necessari
- interess da las patronas e dals patrons en il center
- interprendidras ed interprendiders libers, impuls economic
- ferma defensiun naziunala

Fermezza da las partidas (quotas d'electuras ed electurs tar las elecziuns dal Cussegl nazional 2019)

Partidas en il Cussegl federal ed en il parlament

La cuntrada da partidas da la Svizra consista da bleras partidas, da las qualas nagina n'ha la maioritad sin plaun federal. **En la legislatura 2019–2023 sa cumpona il Cussegl naziunal da passa 10 partidas. 5 da quellas èn er represchentadas en il Cussegl dals chantuns, 4 en il Cussegl federal.**

Las proximas elecziuns dal Cussegl naziunal ed (en la gronda part dals chantuns) dal Cussegl dals chantuns han lieu ils 22 d'october 2023: Quel di decida il pievel, tge partidas ch'èn represchentadas cun tge fermezza en il parlament. Ils 13 da december 2023 elegia il nov parlament lura las commembras ed ils commembers da la regenza, pia dal Cussegl federal.

A chaschun da las ultimas elecziuns dal Cussegl naziunal l'onn 2019 han las duas partidas ecologicas pudì crescher il pli fitg: La Verda ha gudagnà 17 ulteriurs sezs, ils Verdliberals 9. La PPS ha pers 12 sezs, è però restada la partida la pli ferma en la Chombra gronda. Er las autras partidas dal Cussegl federal han pers sezs: La PS e la PLD han pers mintgamai 4 sezs, la PCD ha stui ceder 2 sezs.

Elecciuns naziunals 2023

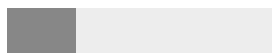

PPS – Partida populara svizra

President da partida
Marco Chiesa

Quota da votant(a)s* **25,6 %**

Cussegl federal	2
Cussegl naziunal	53
Cussegl dals chantuns	6

www.svp.ch

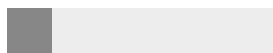

PS – Partida socialdemocratica

Co-presidi
Mattea Meyer
Cédric Wermuth

Quota da votant(a)s* **16,8 %**

Cussegl federal	2
Cussegl naziunal	39
Cussegl dals chantuns	9

www.sp-ps.ch

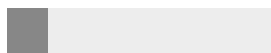
PLD
Ils Liberals

PLD – PLD.Ils Liberals

President da partida
Thierry Burkart

Quota da votant(a)s* **15,1 %**

Cussegl federal	2
Cussegl naziunal	29
Cussegl dals chantuns	12

www.fdp.ch

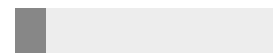

Alianza dal Center**

President da partida
Gerhard Pfister

Quota da votant(a)s* **13,8 %****

Cussegl federal	1
Cussegl naziunal	28**
Cussegl dals chantuns	13

www.allianza-dal-center.ch

* Quota da votantas e votants a las elecziuns dal Cussegl naziunal 2019 («fermezza da partida» – p. 25)

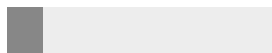

VERDA svizra

President da partida
Balthasar Glättli

Quota da votant(a)s* **13,2%**

Cussegl federal	0
Cussegl naziunal	28
Cussegl dals chantuns	5

www.gruene.ch

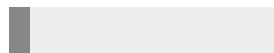

PVL – Partida verd-liberala da la Svizra

President da partida
Jürg Grossen

Quota da votant(a)s* **7,8%**

Cussegl federal	0
Cussegl naziunal	16
Cussegl dals chantuns	0

www.gruenliberale.ch

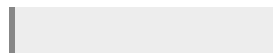

PEV – Partida evangelica svizra

Presidenta da partida
Lilian Studer

Quota da votant(a)s* **2,1%**

Cussegl federal	0
Cussegl naziunal	3
Cussegl dals chantuns	0

www.evppev.ch

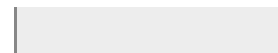

UDF – Uniun democratica federala

President da partida
Daniel Frischknecht

Quota da votant(a)s* **1,0%**

Cussegl federal	0
Cussegl naziunal	1
Cussegl dals chantuns	0

www.edu-schweiz.ch

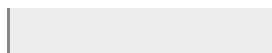

LdT – Lega dei Ticinesi

President/a da partida
vacant

Quota da votant(a)s* **0,8%**

Cussegl federal	0
Cussegl naziunal	1
Cussegl dals chantuns	0

www.lega-dei-ticinesi.ch

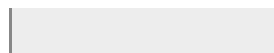

PdL – Partida da la lavur

President da partida
Gavriel Pinson

Quota da votant(a)s* **0,8%**

Cussegl federal	0
Cussegl naziunal	1
Cussegl dals chantuns	0

www.pda.ch

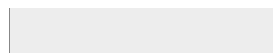

EàG Ensemble à Gauche

President da partida
Pierre Vanek

Quota da votant(a)s* **0,3%**

Cussegl federal	0
Cussegl naziunal	1
Cussegl dals chantuns	0

www.eag-ge.ch

En il parlament èn las partidas cun medems interess s'unidas a fracziuns (→ p. 36).

** Suentar la fusiun da la PCD cun la PBD ha la partida num dapi il 1. da schaner 2021 «Allianza dal Center».

A chaschun da las elecziuns dal Cussegl naziunal han las duas partidas cuntanschi ils suandantas resultats:

Quota da votantas e votants

PCD	11,4 %
PBD	2,4 %

Dumber dals sezs en il Cussegl naziunal

PCD	25
PBD	3

Legislativa **Il parlament**

Di da las portas avertas tar il parlament: Ina giada ch'ins è passà la controlla da segirezza, pon ins sa mover libramain en l'edifizi. En la halla a cupla vali la paina da guardar ensi: Tras il vaider da colur

glischan las vopnas dals chantuns e la parola latina «In per tuts, tuts per in». La parola stat per la cooperaziun tranter la Confederaziun ed ils chantuns, sco ch'igl è fixà en la Constituziun federala da l'onn 1848.

Legislativa

Il parlament

Il parlament decretescha leschas e tscherna las commembras ed ils commembers da la regenza e da las dretgiras federalas. El decida davart las finanzas publicas e surveglia l'administraziun federala. Il parlament vegn elegì dal pievel. El consista da duas chombras: dal Cussegl naziunal e dal Cussegl dals chantuns. Il Cussegl naziunal represchenta la populaziun da la Svizra, il Cussegl dals chantuns ils 26 chantuns. Tuttas duas Chombras federalas han ils medems dretgs ed han las medemas incumbensas. Ensemen furman ellas l'Assamblea federala plenara.

www.parlament.ch

Video
Ma declera il parlament

Il lieu da la politica svizra

Il parlament svizzer sa raduna a Berna en l'edifizi dal parlament. Quest edifizi è vegnì construi dal 1894 fin il 1902 tenor ils plans da l'architect Hans Wilhelm Auer ed inaugurà festivamain da l'Assamblea federala plenara il 1. d'avrigl 1902.

L'architect ha già la finamira da stgaffir in monument archi-tectonic naziunal. 95 pertschient dals materials duvrads derivan da la Svizra, 173 firmas svizras han survegni incaricas e 38 artistas ed artists svizzers han dastgà sa perpetnizar cun lur ovras en l'edifizi dal parlament. Surdond las incaricas ha Auer natiralmain er tegnì quint dals chantuns.

L'entir edifizi duai regurdar che la Svizra è vegnida fundada sin la voluntad politica e che differentas culturas, differents territoris linguistics e differentas regiuns geograficas èn s'unids or d'atgna voluntad a questa naziun per furmar in'unitad politica naziunala.

Commembras e commembers en il Cussegl naziunal ed en il Cussegl dals chantuns

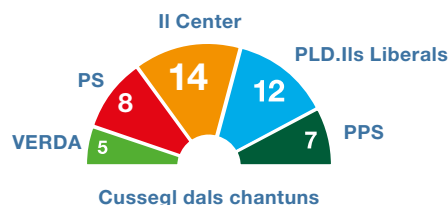
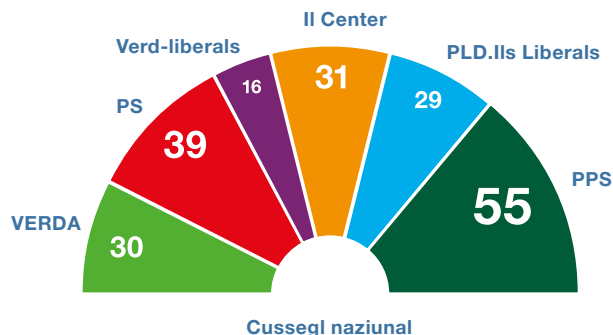

200 cusseglieras e cussegliers dal Cussegl naziunal

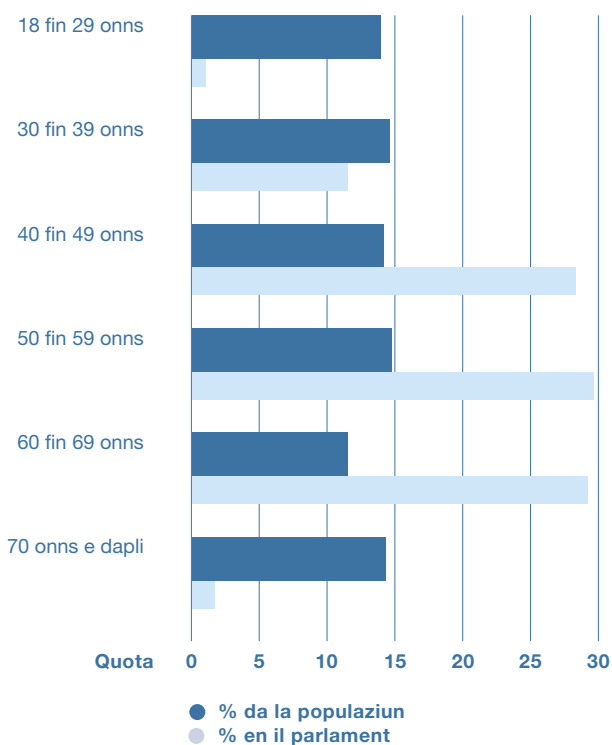
46 cusseglieras e cussegliers dal Cussegl dals chantuns

Fermezza da las fracziuns en il parlament

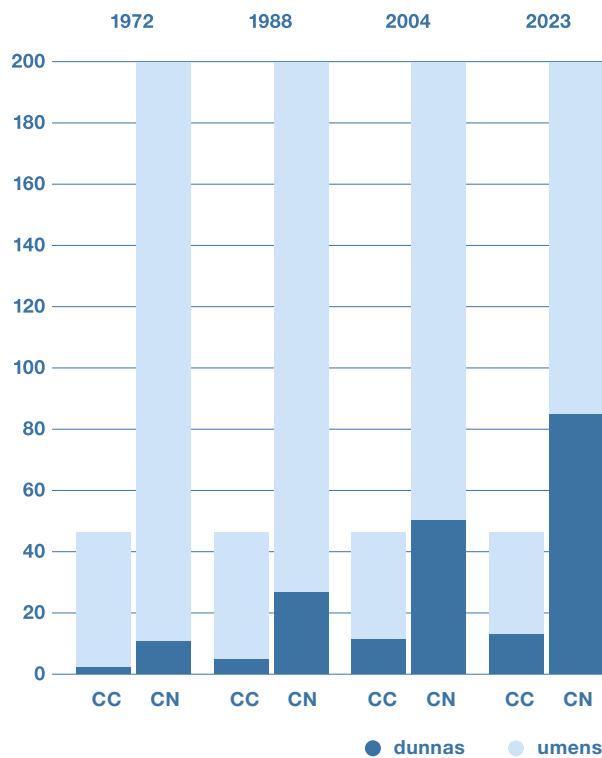

Tut las graficas: stadi 16-12-2022

Repartiziun da la populaziun svizra e dal parlament tenor vegliadetgna

Dunnas ed umens en il parlament

Incumbensas dal parlament

Il parlament è cumpetent per la legislaziun, per fixar il preventiv, per eleger las commembras ed ils commembers da las autoritads federalas supremas sco er per la surveglianza suprema dal Cussegl federal, da l'administraziun federala e da las dretgiras federalas.

Legislaziun

Il parlament decretescha disposiziuns legalas en la furma da leschas federalas u d'ordinaziuns. Midadas da la Constituziun federala sto el suttametter a la votaziun dal pievel e dals chantuns.

La Constituziun federala furma l'urden da basa giuridic da la Confederaziun svizra. Tge che stat en la constituziun decidan il pievel ed ils chantuns. Il parlament po elavurar midadas da la Constituziun federala, ma las sto suttametter al pievel ed als chantuns per la votaziun (→ referendum obligatoric, p. 22). Cun ina iniziativa dal pievel po il pievel pretender ina midada da la constituziun (→ p. 22).

Leschas federalas concretiseschan la constituziun. Ellas vegnan relaschadas dal parlament, suttastatan però al referendum facultativ (→ p. 22): Sche 50 000 personas cun dretg da votar u 8 chantuns pretendan ina votaziun, vegn la lescha suttamessa al pievel. La lescha entra mo en vigur, sche la maiortad da las votantas e dals votants l'accepta.

La via a la lescha → p. 42/43

Ordinaziuns cumpletteschan las leschas. La pli gronda part da las ordinaziuns vegn relaschada dal Cussegl federal e dals departaments. Ellas vegnan redigidas senza la collavuraziun dal parlament. En cas d'ordinaziuns impurtantas po la cumissiun parlamentara cumpetenta pretender da survegnir in sboz per la consultaziun. Las ordinaziuns n'èn betg suttamessas al referendum.

Elecziun da las autoritads federalas

Per las elecziuns sa radunan il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns a l'Assamblea federala plenara. Quella elegia la regenza, occupa ils tribunals da la Confederaziun e nominescha sche necessari in general. En la sessiun d'enviern elegia ella mintgamai per 1 onn il presidi da la Confederaziun: ina commembra u in commember dal Cussegl federal daventa presidenta u president da la Confederaziun, ina segunda u in segund vicepresidenta u vicepresidente. L'Assamblea federala elegia er il schef dal stab dal Cussegl federal, la chanceliera federala u il chancelier federal ed il procuratur public federal u la procuratura publica federala.

Elecziuns dal Cussegl federal 2019, elecziuns substitutivas 2022

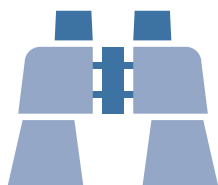
Tar las ultimas elecziuns dal Cussegl federal il december 2019 ha il parlament – sco Assamblea federala plenara – reelegi tut las commembras e tut ils commembers dal Cussegl federal. Perquai che La Verda aveva cuntanschi per l'emprima giada ina forza electorala da passa 10 % a chaschun da las elecziuns dal parlament 2019 ha ella nominà in'atgna candidata. La Verda ha cumbatti cunter la PLD. La cussegliera federala da la PLD Karin Keller-Sutter ed il cusseglier federal da la PLD Ignazio Cassis han però pudì defender lur sez en il Cussegl federal ed èn vegnids elegids cun la maiortad absoluta. Il nov Cussegl federal è pia restà dal tuttafatg tal e qual).

Suenter ch'il cusseglier federal Ueli Maurer (PPS) e la cussegliera federala Simonetta Sommaruga (PS) èn sa retratgs, ha il parlament elegi ils 7 da december 2022 dus novs commembers da la Regenza federala: Albert Rösti (PPS) ed Elisabeth Baume-Schneider (PS).

Cussegl federal → p. 50/51

Il term tecnic per il parlament svizzer è «Assamblea federala». Uschia stat p.ex. en l'artitgel 148 da la Constituziun federala: «L'Assamblea federala exequescha la pussanza suprema da la Confederaziun, cun la resalva dals dretgs dal pievel e dals chantuns.»

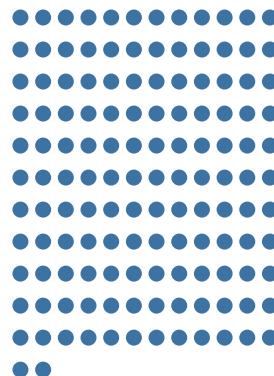
Controla dal preventiv e surveglianza suprema

La suveranità davart las finanzas federalas ha il parlament. El fixescha il preventiv per il proxim onn, prenda enconuschientscha dal plan da finanzas dal Cussegl federal ed approva il quint dal stadi. Davart il preventiv decida il parlament en la sessiun d'enviern. La fatschenta mida svelt d'ina chombra a l'autra. Sch'il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns na san betg sa cunvegner ad ina posiziun, vala l'import pli bass. La surveglianza suprema vegn fatga da las Cumissiuns da finanzas e da gestiun sco er da lur delegaziuns. Ellas controllan la lavur dal Cussegl federal, da l'administraziun federala e dals Tribunals federali. En quest connex examineschan ellas er l'efficacità da questas instanzas.

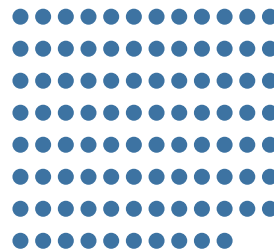
Entradas ed expensas da la Confederaziun → p. 48/49.

En la 50. legislatura (2015 – 2019) ha il parlament deliberà 464 decreti:

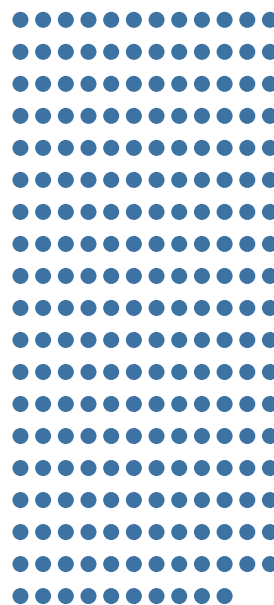
134 leschas federalas

94 conclus federali

226 conclus federali simpels

10 ordinaziuns

Disposiziuns legislativas vegnan decretadas en furma da leschas federalas e d'ordinaziuns. Ils ulteriurs decreti èn «conclus federali». Mo cunter la pli pitschna part da las leschas federalas vegn fatg in referendum. Conclus federali simpels ed ordinaziuns na pon betg vegnir franads cun in referendum.

Video
Las incumbensas da l'Assamblea federala (en tudestg)

Organisaziun dal parlament

Il parlament svizzer consista da duas chombras: dal Cussegl naziunal e dal Cussegl dals chantuns. Il Cussegl naziunal represchenta la populaziun da la Svizra. Il Cussegl dals chantuns represchenta ils 26 chantuns. Las duas Chombras federalas han las medemas competenzas: Tut las fatschentas vegnan tractadas tant dal Cussegl naziunal sco er dal Cussegl dals chantuns. Lur conclus ston esser concordants per entrar en vigur.

Chombra gronda Cussegl naziunal

Il Cussegl naziunal represchenta la populaziun da la Svizra. El ha 200 sez. Pli gronda che la populaziun d'in chantun è, e pli blers sez ch'el survegn. Mintga chantun ha il dretg d'almain in sez. En media represchenta mintga cussegliera naziunala resp. cusseglier naziunal circa 42 000 abitantas ed abitants. Il Cussegl naziunal vegn er designà sco «chombra gronda» u sco «chombra dal pievel».

President dal Cussegl naziunal 2023

Il Cussegl naziunal vegn presidià mintga onn d'ina outra commembra u d'in auter commember dal Cussegl naziunal. Il president dal Cussegl naziunal 2023 è Martin Candinas (Allianza dal Center). El planisescha e dirigia las debattas dal Cussegl naziunal, maina il biro da la chombra e represchenta il Cussegl naziunal vers anora.

Elecziuns da proporz

Las elecziuns dal Cussegl naziunal han lieu mintga 4 onns, en la gronda part dals chantuns tenor il dretg electoral da proporz (proporz). Elecziun da proporz vul dir: Ils sez d'in chantun vegnan repartids sin las differents partidas tenor il dumber da las vuschs obtegnidas. En questa moda èn represchentadas en la chombra dal pievel er forzas politicas pli pitschnas.

Termin da las elecziuns dal Cussegl naziunal

Las proximas elecziuns han lieu ils **22 d'october 2023**

Video
Ils organs ils pli impurtants da
l'Assamblea federala (en tudestg)

Chombra pitschna Cussegl dals chantuns

Il Cussegl dals chantuns ha 46 commembras e commembers e represchenta ils chantuns. 20 chantuns han 2 sez, 6 chantuns mintgamai 1 sez. Mo 1 sez han quels 6 chantuns che la Constituziun federala ha designà fin l'onn 1999 sco «mezs chantuns»: Sursilvania e Sutsilvania, Appenzell Dador ed Appenzell Dadens, Basilea-Citad e Basilea-Champagna. En il Cussegl dals chantuns na gioga il dumber da la populaziun d'in chantun nagina rolla. Il chantun Uri cun ina populaziun relativament pitschna ha 2 sez, precis uschia sco il grond chantun Turgovia. Quest sistem stgaffescha in cunterpais a la forza che las vuschs dals chantuns cun in grond dumber da populaziun han en il Cussegl naziunal. Il Cussegl dals chantuns vegn savens er numnà la «chombra pitschna» u «chombra dals chantuns».

Presidenta dal Cussegl dals chantuns 2023

Il Cussegl dals chantuns vegn presidià mintga onn d'ina outra commembra u d'in auter commember dal Cussegl dals chantuns. La presidenta dal Cussegl dals chantuns 2023 è Brigitte Häberli-Koller (Allianza dal Center). Ella planisescha e dirigia las debattas dal Cussegl dals chantuns, maina il biro da la chombra e represchenta il Cussegl dals chantuns vers anora.

Elecziuns da maiorz

Las elecziuns dal Cussegl dals chantuns han lieu mintga 4 onns, en la gronda part dals chantuns il medem mument sco las elecziuns dal Cussegl naziunal. Las elecziuns dal Cussegl dals chantuns èn quasi dapertut elecziuns da maiorz: elegida è quella persuna che survegn las pli bleras vuschs. Ils chantuns decidan sez, cura e co ch'els elegian lur represchentananza per il Cussegl dals chantuns.

Termin da las elecziuns dal Cussegl dals chantuns

Las proximas elecziuns han lieu l'**avrigl u l'october 2023**

Assamblea federala plenara

Per tschertas fatschentas sa radunan il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns a la «Assamblea federala plenara». L'Assamblea federala plenara elegia las commembras ed ils commembers da la regenza e dal Tribunal federal, il chancelier federal e la procuratura publica federala u il procuratur public federal. Ultra da quai sa raduna ella per prender en consegna decleraziuns dal Cussegl federal e per decider davart conflicts da cumpetenzza.

Sessiuns

La primavaira, la stad, l'atun e l'enviern han lieu sessiuns che duran mintgamai 3 emnas: durant quest temp sa radunan il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns per discutir e per deliberar fatschentas. Las duas chombras sa radunan separadamain, ma sut il medem tetg: en l'edifizi dal parlament a Berna. Tranter las sessiuns han lieu sesidas da biro, da fracziun e da cumissiun.

Termins da las sessiuns 2023

Sessiun da primavaira:

27 da favrer – 17 da mars

Sessiun da stad:

30 da matg – 16 da zercladur

Sessiun d'atun:

11 – 29 da settember

Sessiun d'enviern:

4 – 22 da december

Sessiun speziala (tut tenor basegn):

2 – 4 da matg

Eleccziun da la presidenta u dal president dal Cussegl naziunal e dal Cussegl dals chantuns:

4 da december

Eleccziun da renovaziun totala dal Cussegl federal, eleccziun da la presidenta u dal president da la Confederaziun sco er da la vicepresidente u dal vicepresidente dal Cussegl federal: **13 da december**

Las sesidas èn publicas. Las debattas vegnan transmessa directamain ed en temp real sin la pagina d'internet dal parlament e vegnan publicadas suenter in'ura sco protocol verbal cun video en il Bulletin uffizial: www.parlament.ch

President dal Cussegl naziunal 2023

Martin Candinas, Grischun
Allianza dal Center

Pertge avais Vus cumenzà a far politica?

Jau sun creschì si en ina interpresa pitschna-mesauna en Surselva. Tar nus a chasa, a la maisa da mezdi, vegnivan adina puspè discutads temas politics. Cun 18 onns sun jau lura entrà en la Giuvna PCD Grischun, perquai che jau vuleva metter en moviment insatge. In dals problems principals da mai e da mes collegas era: Co vegnin nus a chasa suenter la sortida? Per questa chausa essan nus ans engaschads cun ina petiziun, ch'è effectivamain vegnida realisada: Nus avain survegnì in bus da notg.

Tge accent mettais Vus durant Voss onn presidial?

La presidenta dal Cussegl dals chantuns ed jau avain tschernì in motto cuminaivel per noss onn presidial: «Gemeinsam – Ensemble – Insieme – Ensemen». Nus vulain mussar, quant multifara ed interessanta che la Svizra cun sias differentas regiuns è. Spezialmain a cor stat a mai natiralmain mia lingua materna, il rumantsch.

Presidenta dal Cussegl dals chantuns 2023

Brigitte Häberli-Koller,
Turgovia
Allianza dal Center

Pertge avais Vus cumenzà a far politica?

In eveniment da mia giuventetgna m'ha influenzà zunt fitg. Jau sun stada preschenta, cura che mia mamma ha sezza dastgà votar per l'emprima giada. Cura che jau l'hai accumpagnada en la chasa da scola veglia da noss vitg, hai jau sentì sia superbia e sia tenuta engaschada. Da là davent hai jau savì che nus dunnas – che nus sajan pli veglias u pli giuvnas – stuain ans engaschar en la politica. Uschia è mia via politica stada determinada.

Co vesais Vus la Svizra en 20 onns?

En 20 onns vegn la Svizra anc adina ad esser a la testa da la perscrutaziun ed a sa far valair cun success en different projects scientifics. Jau speresch che nus hajan cuntanschì las finamiras da la Strategia d'energia. Ed: En situaziuns internaziunalas difficilas duai la Svizra surpigliar ina rolla d'intermediatura er anc en 20 onns.

Partidas e fracziuns

11 partidas èn represchentadas en il parlament. Da quel- las n'ha nagina la maiorità (→ p. 26). En l'Assamblea federala plenara (Cussegl naziunal e Cussegl dals chantuns ensemen) han tschintg partidas cuntanschi ina pusanza da partida da passa 10 pertschient: PPS (24 %), PS (20 %), PLD (17 %), Alleanza dal Center (15 %) e La Verda (13 %). Questas partidas èn represchentadas en il Cussegl federal, cun excepziun da La Verda che ha cuntanschi per l'emprima giada ina quota da votantas e votants da passa 10 pertschient a chaschun da las elecziuns dal parlament 2019. En il manaschi parlamentar èn però las fracziuns pli impurtantas che las partidas.

Politicamain è il parlament dividi en **6 fracziuns**. Ellas consistan da commembras e commembers dal parlament da la medema partida u da partidas cun ils medems interess. Er appartegnentas ed appartegnents da partidas chantunalas pitschnas sco er parlamentarias e parlamentararis senza partida fan savens part d'ina fracziun. Ina fracziun ha almain 5 commembras e commembers.

En il Cussegl naziunal èsi spezialmain impurtant d'appartegnair ad ina fracziun, perquai ch'ella è la premissa per survegnir ina piazza en ina cumissiun. Pli gronda ch'ina fracziun è, e dapli sezs ch'ella dastga occupar en cumissiuns e pli gronda che sia influenza è en il parlament. En il Cussegl dals chantuns percenter na giogan las fracziuns betg ina rolla uschè impurtanta.

Cultura da debattar

Malgrà ils dretgs exactamain ils medems datti en mintga cas differenzas tranter las Chombras federalas – mo gia pervia da lur grondezza. En il Cussegl naziunal èn las debattas reglamentadas pli fitg e la durada dal temp da discurrer è limitada. Per in votum ston ins ir davantvart al pult. En il Cussegl dals chantuns discurren ins a sia piazza da seser, senza restricziun dal temp da discurrer. En il decurs da la debatta dastgan tuts prender il pled. Uschia resta dapli piazza per spontanità.

Las fracziuns èn impurtantas per furmar l'opiniun. Ellas predelibereschon impurtantas fatschentas da las chombras ed emprovan da chattar posiziuns unitaras che vegnan lura represchentadas da las parlamentarias e dals parlamentararis en il parlament sco er envers las medias ed envers la publicità.

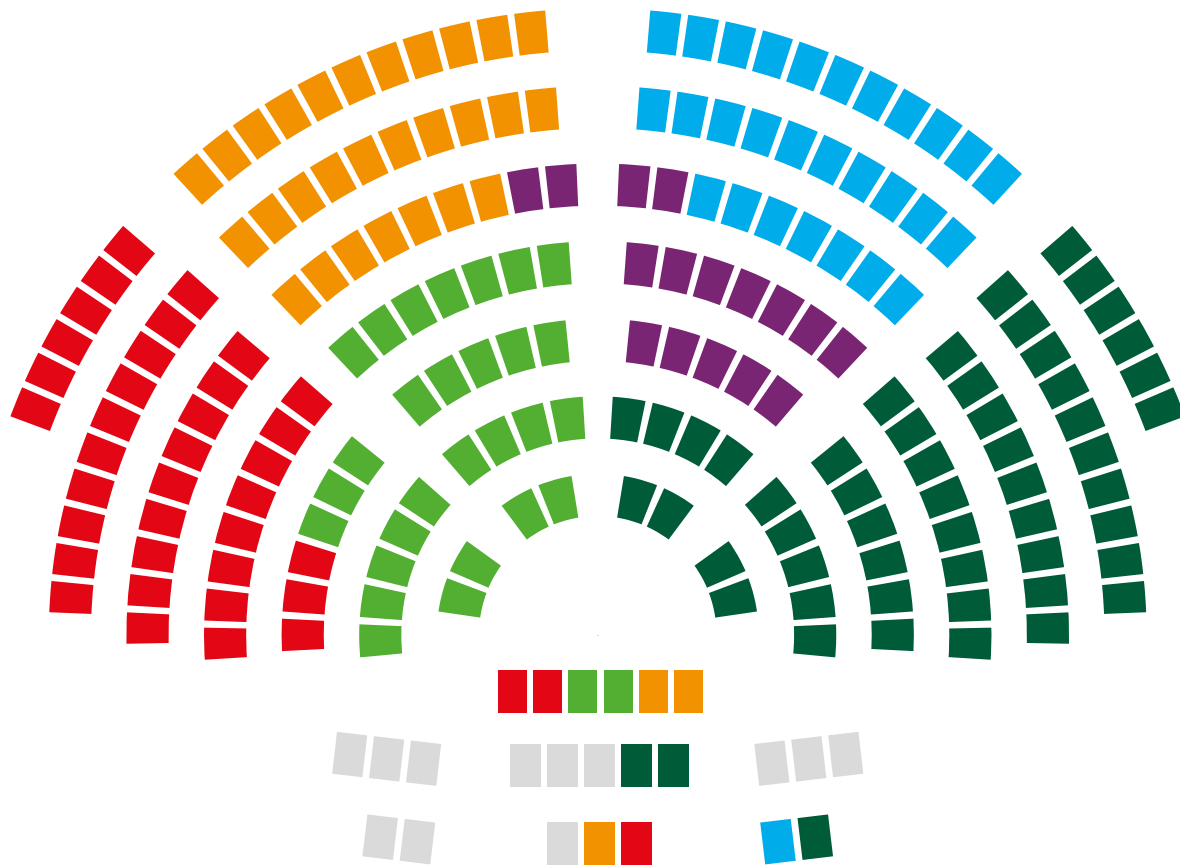

Sala dal Cussegl naziunal

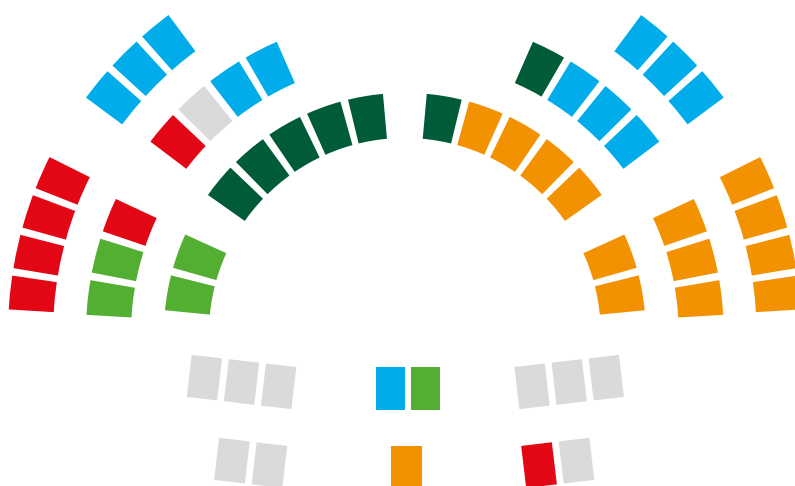

Sala dal Cussegl dals chantuns

Fracziun (stadi 16-12-2022)	President(a)	Cumposiziun/partida	Total	CN	CC
● fracziun da la Partida populara svizra	Thomas Aeschi	59 PPS, 1 Lega, 1 UDF, 1 senza partida	62	55	7
● fracziun socialdemocratica	Roger Nordmann	47 PS	47	39	8
● fracziun dal center (Alleanza dal Center-PEV)	Philipp Matthias Bregy	42 Alleanza dal Center, 3 PEV	45	31	14
● fracziun da la PLD.Ils Liberals	Damien Cottier	41 PLD.Ils Liberals	41	29	12
● fracziun verda	Aline Trede	33 VERDA, 1 PdL, 1 EàG	35	30	5
● fracziun verd-liberala	Tiana Angelina Moser	16 PVL	16	16	0

Repartiziun dals sezs en il Cussegl dals chantuns

- PPS
- PS
- Alianza dal Center
- PLD.Ils Liberals
- VERDA
- PVL

Plans da seser actuals:
Tgi sesa nua?

6

fracziuns

11

partidas

9

cumissiuns specificas
per chombra

2

cumissiuns da surveglianza
per chombra

Cumissiuns e delegaziuns

L'entir parlament sa cumpona da 246 personas. Cun tantas personas èsi difficil da discutir davart in tema. Pervia da quai vegnan tut las fatschentas predeliberadas en cumissiuns. Lur sesidas èn confidenzialas. Las cumissiuns dal Cussegl nazional han 25 commembras e commembers, quellas dal Cussegl dals chantuns 13. I dat differents tips da cumissiuns:

Cumissiuns specificas

Tant il Cussegl nazional sco er il Cussegl dals chantuns han 9 cumissiuns che s'occupan da tscherts secturs tematics. Ellas predelibereschan tut las fatschentas e persequiteschan il svilup social e politic en lur sector.

Secturs tematics:

- dumondas giuridicas
- politica da segirezza
- politica da stadi
- economia e taxas
- segirezza sociala e sanadad
- scienza, educaziun e cultura
- traffic e telecomunicaziun
- ambient, planisaziun dal territori ed energia
- politica exteriora

Cumissiuns da surveglianza

Duas cumissiuns da mintga chombra s'occupan da la surveglianza, l'ina da las finanzas, l'autra da la controlla da las fatschentas d'altres autoritads federalas (Cumissiun da finanzas resp. Cumissiun da gestiun). L'instrument il pli ferm da la surveglianza parlamentara è la Cumissiun parlamentara d'inquisiziun CPI. En l'istorgia da la Svizra è ina CPI vegnida duvrada pir quatter giadas, l'ultima l'onn 1996.

Las delegaziuns

Las delegaziuns sa cumponan da commembras e commembers da tuttas duas chombras. 3 delegaziuns adempleschan funcziuns da surveglianza, 7 represchentan il parlament svizzer en radunanzas parlamentaras internaziunalas. Tschintg ulteriuras delegaziuns tgiran las relaziuns cun ils parlaments dals pajais vischins.

Video «Chombra 286»:
lavor da cumissiun
(en tudestg)

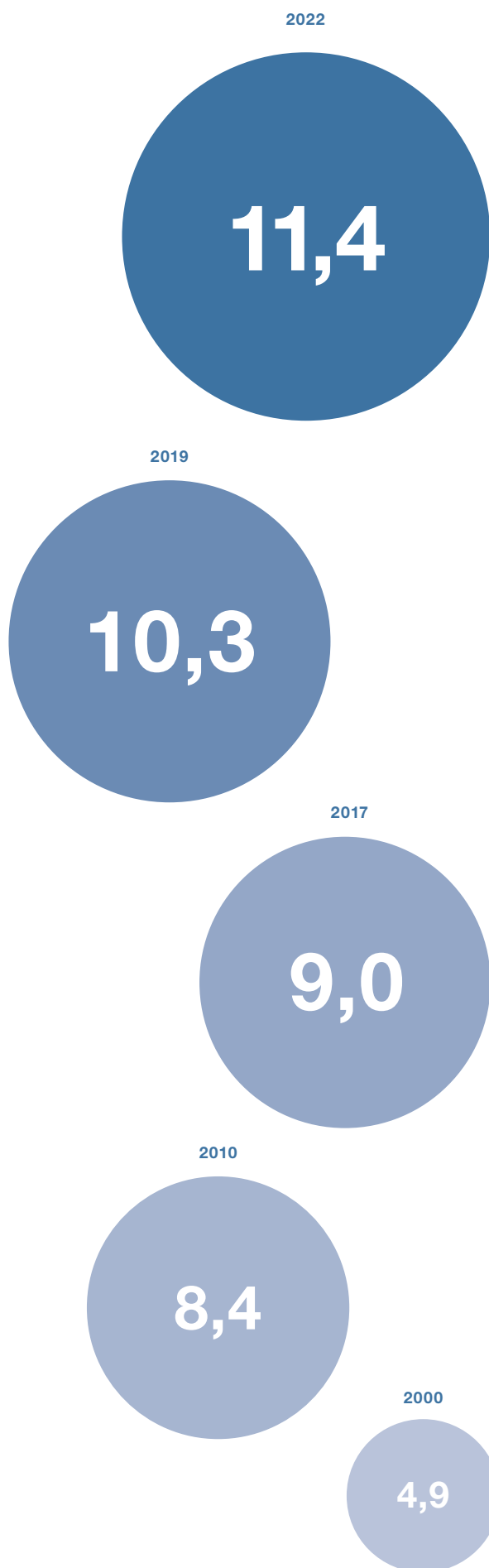
Instruments dal parlament

Las parlamentarias ed ils parlamentaris, las fracziuns e las cumissiuns pon dar impuls per mesiras, proponer novas leschas u pretender infurmaziuns u rapports. Questas intervenziuns sa drizzan per gronda part al Cussegl federal.

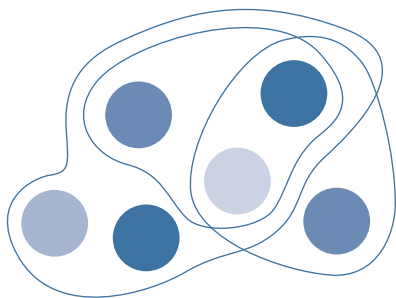
- Cun ina **iniziativa parlamentara** pon parlamentarias e parlamentaris, fracziuns u cumissiuns proponer in sboz per ina lescha. Sche tuttas duas Chombras federalas èn perencletgas, surpiglia ina cumissiun l'elavuraziun dal sboz.
- Cun ina **moziun** survegn il Cussegl federal l'incumbensa da preschentar in sboz per ina lescha u per in'ordinaziun u da prender ina tscherta mesira. Ina moziun sto vegnir approvada da tuttas duas Chombras federalas.
- In **postulat** incumbensescha il Cussegl federal d'examinar e da rapportar, sch'i stoppia vegnir preschentà in sboz per ina lescha u sch'i stoppia vegnir prendida ina mesira. Il postulat è acceptà, sch'ina chombra l'aprova.

Avant ch'ina moziun u in postulat vegn tractà en il parlament, fa il Cussegl federal ina recumandaziun en chaussa. Intervenziuns che vegnan recumandadas d'acceptar, vegnan tractadas en moda accelerada. La recumandaziun vegn preparada dal departament responsabel.

- Cun ina **interpellaziun** vegnan pretendidas infurmaziuns dal Cussegl federal davart eveniments e davart fatschentas impurtantas da la politica interna ed exteriura da la Confederaziun. La resposta dal Cussegl federal vegn lura discutada mintgatant en il Cussegl dals chantuns, en cas d'interpellaziuns «urgentas» er en il Cussegl naziunal.
- Er cun ina **dumonda parlamentara** vegnan pretendidas infurmaziuns dal Cussegl federal. Il Cussegl federal respunda en scrit la dumonda parlamentara. Ella na vegn betg tractada en il parlament. Dumondas parlamentaras «urgentas» ston vegnir respundidas dal Cussegl federal entaifer la medema sessiun.
- En l'**ura da dumondas en il Cussegl naziunal** pon parlamentarias e parlamentaris tschentar dumondas al Cussegl federal davart temas actuals. Las dumondas ston ellas ed els inoltrar in'emna ordavant en scrit. Quellas vegnan respundidas a bucca da la scheffa u dal schef dal departament responsabel.

Particularitads dal parlament

Maioritads alternantas

Il parlament sa cumpona da pliras partidas, da las qualas nagina n'ha la maioritad. Pia n'exista il parlament betg d'ina maioritad duraivla e d'ina opposiziun permanenta sco en blers pajais. Anzi, tut tenor la fatschenta sa furman maioritads alternantas, en dependenza da la dumonda, da tge partidas che la fatschenta vegn sustegnida.

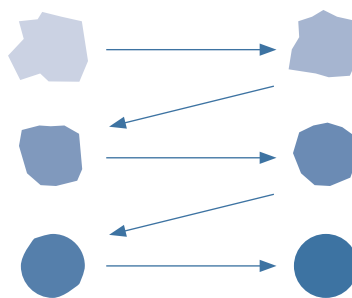
Duas chombras cun ils medems dretgs

En blers pajais ha il parlament mo ina chombra, en Svizra èn quai duas. Il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns han exactamain las medemas cumpetenzas e las medemas incumbensas. Tuts dus tractan las medemas fatschentas en la medema moda e maniera. Els ston prender conclus concordants per che quels entrian en vigur. Leschas ston tuttas duas chombras deliberar cun il medem text. In gea en ina chombra na basta pia betg. Fin ch'il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns èn s'accordads, dovri savens in tschert temp.

Parlament da milissa

Il parlament svizzer na consista betg da politicras e politichers da professiun. Las debattas pon profitar da l'activitad professiunala da las parlamentarias e dals parlamentaris. In parlament da milissa vala er sco pli popular. Però sacrificitgeschan las parlamentarias ed ils parlamentaris adina dapli temp per lur mandant politic, intginas ed intgins schizunt tut lur temp da lavur. Uschia ha la Svizra ina maschaida da parlament da temp liber e da parlament professiunal.

Eliminar differenzas

Sch'il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns decidan differentamain in da l'auter, va ina fatschenta d'ina chombra a l'autra per eliminar las differenzas. En quest connex prenda ella la via tras las cumissiuns predeliberantas. Sch'il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns na van er suenter trais rundas betg perina, ha lieu ina conferenza da reconciliaziun. Senza reconciliaziun ha la fatschenta fatg naufragi. (→ p. 43).

Guten Tag! Bonjour! Buon giorno!

Trais linguas uffizialas

Il parlament debattescha davart leschas e las decretescha en las trais linguas uffizialas da la Confederaziun: tudestg, franzos e talian. Il Cussegl naziunal lascha translatar simultanain mintga votum en las duas autras linguas naziunalas. La plurilinguitad vivida mussa: il respect envers minoritads è la basa per la convivenza en Svizra. Mintga votum vegn publictà en la lingua originala en il «Bulletin uffizial».

Stabilitad

La regenza ed il parlament èn elegids per 4 onns. Els na pon betg vegnir schliads. Cun ses conclus n'exprima il parlament betg sia confidenza u sia disfidanza envers la regenza. El po refusar, midar u renunziar a sbozs da lescha, senza che la regenza stoppia demissionar pervia da quai. Quai dat al parlament ina posiziun ferma. Ultra da quai è el l'unic organ sin plaun naziunal ch'è legitimà directamain dal pievel.

Recumandaziuns per la votaziun

En Svizra han regularmain lieu votaziuns dal pievel. Tar mintga project fan il parlament ed il Cussegl federal ina recumandaziun per la votaziun. Quella vegn publicgada en il «carnet da votar» che vegn tramess a las votantas ed als votants avant la votaziun e che stat er a disposiziun en l'internet.

L'ultim pled ha il pievel

En Svizra n'ha betg il parlament l'ultim pled, mabain las votantas ed ils votants. Ultra dal dretg d'eleger han las votantas ed ils votants duas pussaivladads per influenzer directamain la politica naziunala:

- referendum (→ p. 22)
- iniziativa dal pievel (→ p. 22)

La via ad ina nova lescha

La via a la lescha è lunga e maina sur pliras etappas. Bliers differents acturs èn participads al process legislativ. Pir cur che tuts han pudì exprimer lur posiziun e pir cur ch'il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns van perina cun il text da la lescha, po quella vegnir messa en vigur dal Cussegl federal. Ma be, sch'il pievel è perencletg cun quai.

Cussegl federal ed administraziun federala

1

Motiv

Il stausch inicial per ina nova lescha vegn dal Cussegl federal ubain dal parlament (sin basa d'ina iniziativa parlamentara, d'ina moziun u d'in postulat → p. 39). Er ils chantuns pon pretender ina nova lescha (iniziativa dals chantuns).

2

Sboz preliminar

Il Cussegl federal incumbenscha il departament X d'elavurar in sboz preliminar per la lescha. Tut ils departaments ed ils uffizis federals interessads vegnan consultads davart quest sboz preliminar (consultaziun dals uffizis).

4

Sboz

Il departament X repassa il sboz preliminar da la lescha ed adatta quel a maun dals resultats da la procedura da consultaziun. Alura preschenta el il sboz da lescha al Cussegl federal.

3

Consultaziun

Il departament X suttametta il sboz preliminar al Cussegl federal. Quel avra la procedura da consultaziun: tut las burgaisas ed ils burgais, tut ils chantuns e tut las vischnancas sco er tut las partidas, federaziuns, sindicats, uniuns, baselgias e gruppas d'interess pon ussa s'exprimer davart il sboz preliminar.

5

Missiva dal Cussegl federal

Il Cussegl federal examinescha il sboz da lescha ed al suttametta al parlament.

Parlament

7

Debatta en la chombra prioritara (p.ex. Cussegl naziunal)

La chombra prioritara ha trais pussaivladads: Ella po resguardar la lescha sco inutila e nunnecessaria e pretender da betg entrar en chausa. U ella po refusar il text ed al laschar repassar dal Cussegl federal u da la cumissiun. U ella po tractar la lescha detagliadamain e prender ina decisiun.

6

Predeliberaziun tras la cumissiun da la chombra prioritara

Ils presidents dal Cussegl naziunal e dal Cussegl dals chantuns decidan, sch'il sboz da lescha vegn l'emprim tractà en il Cussegl naziunal u en il Cussegl dals chantuns. Ina cumissiun da la chombra prioritara discuta il text e fa ina proposta a ses cussegli (chombra prioritara). (→ cumissiun, p. 38).

Legislaziun: Sch'i sto ir svelt

«Ina lescha federala che na supporta betg in retardament per entrar en vigur po vegnir declarada urgenta da la maioritad da mintga cussegl e vegnir messa en vigur immediatamain. Sia validitad è da limitar temporalmain.» Uschia statti scrit en l'artitgel 165 da la Constituziun federala. En tsherts cas po il pievel votar posteriuramain davart la «lescha federala urgenta».

Il pievel svizzer

8

Predeliberaziun tras la cumissiun da la segunda chombra

La cumissiun da la segunda chombra tracta il text deliberà da la chombra prioritara e fa ina proposta a ses cussegl (segunda chombra).

9

Debatta en la segunda chombra (p.ex. Cussegl dals chantuns)

La segunda chombra ha las medemas pussaivladads sco la chombra prioritara: Ella na sto betg entrar en chausa, po refusar u tractar punct per punct e prender ina decisiun.

10

Eliminaziun da las differenzas en la chombra prioritara

Sche las decisiuns dal Cussegl naziunal e dal Cussegl dals chantuns divergeschan ina da l'autra, datti ina procedura d'eliminaziun da las differenzas. La cumissiun da la chombra prioritara fa ina proposta a la chombra prioritara.

13

Votaziun finala en la chombra prioritara ed en la segunda chombra

L'enclegientscha chattada cuminaivlamain vegn sutmesssa a la votaziun finala ed en il Cussegl naziunal ed en il Cussegl dals chantuns. Il parlament sa decida per la nova lescha.

12

Conferenza da reconciliaziun

Sch'il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns n'han betg pudì sa cunvegnir suenter trais rundas, ha lieu ina conferenza da reconciliaziun. Ella consista da commembras e commembers da las cumissions predeliberantas. Ensem tshertgan ellas ed els in'enclegientscha. Quella vegn sutmesssa a la chombra prioritara e lura a la segunda chombra.

11

Eliminaziun da las differenzas en la segunda chombra

Suenter avair tractà questa proposta e votà davart ella, sa fatschenta la cumissiun predeliberanta da la segunda chombra cun las differenzas ch'èn anc avant maun e fa ina proposta a la segunda chombra.

14

Referendum facultativ

La lescha decidida dal parlament vegn turnada (lat. «ferre») enavos (lat. «re») al pievel: quel ha l'ultim pled en chausa (referendum → p. 22). Sch'i na vegn betg fatg in referendum cunter la lescha entaifer 100 dis, po il Cussegl federal la metter en vigur.

15

Votaziun dal pievel

Sch'il referendum cunter la lescha è reussi, vegn ella sutmesssa al pievel per la votaziun.

16

Entrada en vigur

Sche la maioritad da las votantas e dals votants approva la nova lescha, po ella vegnir messa en vigur dal Cussegl federal.

Video

Co nascha ina lescha? (en tudestg)

Il Servetschs dal parlament

Cun il Servetschs dal parlament ha il parlament in agen post da stab ch'è independent da l'ulteriura administraziun federala. **Quest post lavura per incumbensa dal Cussegl naziunal e dal Cussegl dals chantuns e procura ch'i dettia ina cuntinuitad d'ina legislatura a l'autra.**

Organisaziun da las sesidas da las chombras e da las cumissiuns

Avant che las chombras pon prender decisziuns en las sessiuns, vegnan tut las fatschentas predeliberadas en las cumissiuns. Per quest intent ston ils secretariats planisar ed organisar numerusas sesidas.

Cussegliazioni da las parlamentarias e dals parlamentararis

En dumondas concernent il cuntegn e la procedura cusseglian il Servetschs dal parlament en spezial il presidis da las chombras e da las cumissiuns. Per s'aprofundar en tschertas tematicas pon las parlamentarias ed il parlamentararis surdar incaricas da retschertga a la biblioteca dal parlament e sa laschar documentar individualmain.

Documentaziun dal process legislativ

Savens prendan las duas chombras conclus che divergeschan in da l'auter. Per che la procedura legislativa e las lingias d'argumentaziun sajan cleras e chapavlas per la lavur actuala e per las generaziuns futuras, vegnan protocolladas tut las sesidas da las cumissiuns e da las chombras. Cunquai che las sesidas da las chombras èn publicas, vegnan quests protocols publicgads sin la pagina d'internet dal parlament, e quai bunamain en temp real.

Garanzia da l'access a las infurmaziuns

Il Servetschs dal parlament mainan ina plattafurma digitala, nua che tut las infurmaziuns e funcziuns per la lavur parlamentara èn disponiblas en in lieu: infurmaziuns davart fatschentas e sesidas, datas biograficas da las parlamentarias e dals parlamentararis, infurmaziuns davart la planisaziun e la realisaziun da sesidas e.u.v. Il Servetschs dal parlament procuran er ch'il Cussegl naziunal ed il Cussegl dals chantuns sajan visibels en il spazi virtual. Plinavant infurmeschan els la publicitad davart il parlament e davart sias activitads.

Sustegn dal parlament tar la tgira da las relaziuns internaziunalas

Las relaziuns cun l'exteriur pertutgan pli e pli er il plaun parlamentar. Il Servetschs dal parlament sustegnan il presidis da las chombras e las delegaziuns correspundentas tranter auter tar la planisaziun e tar la realisaziun da visitas svizras a l'exteriur sco er da visitas da giasts e da delegaziuns da l'exteriur en Svizra.

Portas avertas per la populaziun

Mintga onn visitan var 100 000 persunas il parlament svizzer. Durant las sessiuns èsi pussaivel da perseguitar las debattas da las chombras giu da las tribunas. Tranter las sessiuns porschan il Servetschs dal parlament visitas guidadas tras l'edifizi. Ultra da quai datti pliras giadas per onn dis da las portas avertas. I vegn recumandà da s'annunziar a temp per las visitas da las sessiuns e per las visitas guidadas.

Dis da las portas avertas 2023

17 da mars (Notg dals museums)

15 d'avrigl

1./2 da fanadur (Quartier federal avert)

1. d'avust

14 d'october

Visita da la Chasa federala

Custs 2021 (CHF)

62 miu.

Plazzas a temp

cumplain 2021

229

www.parlament.ch

Servetschs dal parlament,
Secretari general:
Philippe Schwab

175 onns Constituziun federala

L'onn 2023 festivescha il parlament il giubileum da 175 onns da l'emprima Constituziun federala. **Quella è entrada en vigur l'onn 1848 ed ha mess il crap da fundament per il stadi federal svizzer.**

Facsimile da la Constituziun federala svizra dal 1848, cun sigil.

L'elavuraziun da la Constituziun federala è stada ina prestaziun extraordinaria. En mo 51 dis ha ina cumissiun da represchentants dals chantuns formulà il text cun ils puncts ils pli impurtants. Suenter las confrontaziuns guerrilas tranter ils chantuns da la Lia separatista e las parts liberalas da la Svizra dueva il stadi federativ luc daventar in «stadi entir»: in stadi federal cun ina politica exteriura cuminaivla, senza dazis interns e cun munaida, posta sco er mesiras e pais unificgads.

La Constituziun federala è vegnida approvada la stad 1848 dals umens cun dretg da votar da quella giada e da la maioritad dals chantuns. Da là envi eran il pievel ed ils chantuns represchentads cun ils medems dretgs en in sistem da duas chombras: en il Cussegl naziunal resp. en il Cussegl dals chantuns. Il nov parlament è vegnì fixà sco pussanza suprema da la Confederaziun – cun resalva dals dretgs dal pievel e dals chantuns.

Activitads durant l'onn da giubileum 2023

Per festivar il giubileum da 175 onns da la Constituziun federala ha il parlament previs differentas activitads. Sut il titel «1848 – ina istorgia nunditga» porscha el ina visita guidada tematica tras l'edifizi dal parlament ed ina visita cun audioguid tras la chapitala federala. Cun il giuè politic «Mes punct da vista» han classas da scola la pussaivladad da debattar en las salas da las chombras davart l'avegnir da la Svizra.

Il 1. ed ils 2 da fanadur 2023 organischeschan il parlament, il Cussegl federal, l'administraziun e la Banca naziunala svizra dis da las portas avertas per la populaziun. Ultra da l'edifizi dal parlament pon vegnir visitads er auters stabiliments – sco la Chasa federala ost e vest u la Banca naziunala – ch'èn uschiglio serrads u accessibels mo limitadamain per la publicitad. Ils 12 da settember 2023, il Di da la Constituziun, è previs in act festiv sin la Piazza federala.

A partir da mez mars 2023:
Audioguid
«1848 – ina istorgia nunditga»

Purchidas ed infurmaziuns
davart il giubileum

Executiva **La regenza**

L'emprim di da l'onn nov publitgescha la Chanzlia federala mintgamai la fotografia uffiziala dal Cussegl federal. Co ch'ella duai guardar ora e tgi

che dastga fotografar, decida la presidenta u il president da la Confederaziun. Il motiv actual è vegnì fixà dad Alain Berset – president da la Confederaziun 2023.

Executiva

La regenza

Il Cussegl federal è la regenza da la Svizra. El sa cumpona da set commembras e commembers che decidan cuminaivlamain e che represchentan lur decisiuns sco unitad vers anora. Il presidi da la Confederaziun mida mintga onn. Per liquidar sias incumbensas vegn il Cussegl federal sustegnì da l'administraziun federala. A lunga vista na dastgan las expensas da la Confederaziun betg esser pli autas che las entradas: quai garantescha il frain a l'indebitament. Davart il preventiv da la Confederaziun decida il parlament.

www.admin.ch

Finanzas federalas: l'ultim pled ha il parlament

Per ademplir sias incumbensas dovra la Confederaziun daners. Tge taglias che la Confederaziun dastga incassar, è fixà en la Constituziun federala. Il Cussegl federal na decida betg sco ch'i para e plascha, co ch'ils daners vegnan spendids: Per mitga expensa datti ina basa legala ch'è resultada en moda democratica. L'autorità che decida davart las finanzas federalas è il parlament. El decida davart il preventiv ed approvescha il quint dal stadi da l'onn precedent (→ p. 33, p. 38).

Frain a l'indebitament

La Confederaziun è obligada da mantegnair sias expensas e sias entradas en equilibr a lunga vista. Durant ina buna conjunctura sto ella cuntanscher in surpli, durant ina nauscha dastga ella dar ora dapli che quai ch'ella incassescha. Per situaziuns da crisa betg influenzablas datti ina regulaziun excepziunala: en cas da grevas crisas economicas, da catastrofes da la natira e.u.v. dastga la Confederaziun far grondas expensas supplementaras.

Expensas extraordinarias

La pandemia da COVID-19 ha chaschunà expensas supplementaras per la Confederaziun. Per cumbatter la pandemia e per mitigiar sias consequenzas avevan il Cussegl federal ed il parlament concludì ils onns 2020/2021 numerusas mesiras: indemnizaziun per lavur reducida, mesiras per interpresas en cas da direzza, tests da COVID-19, contribuziuns al sport, a la cultura ed al turissem e.u.v. Oravant tut per quest motiv ha la Confederaziun nudà l'onn 2021 in deficit da 12 milliardas francs.

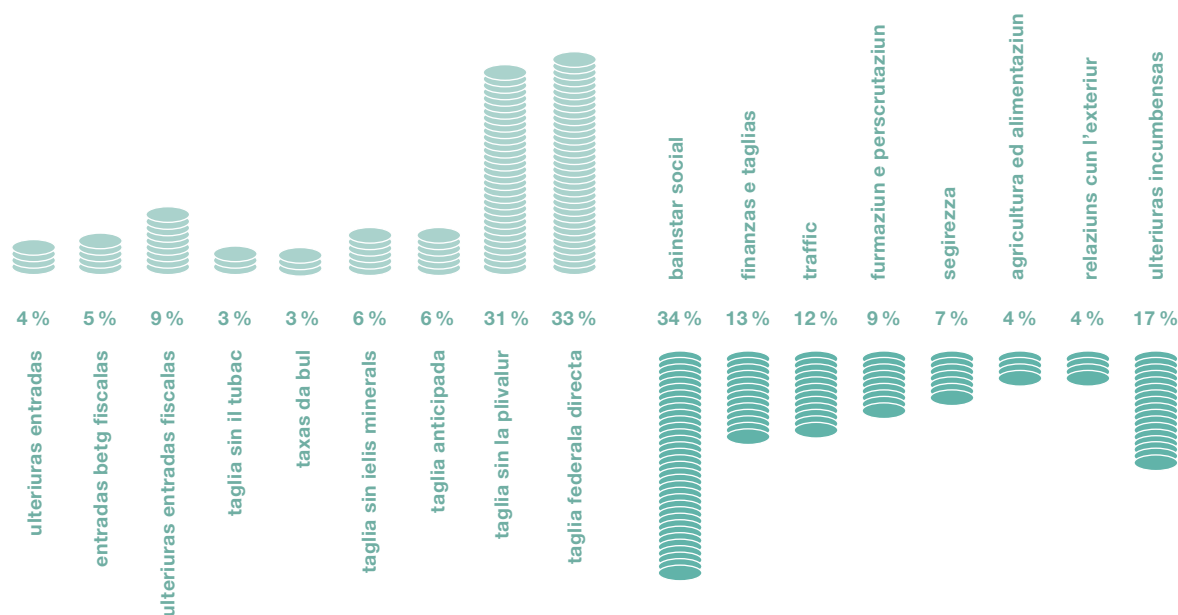
Taglias e finanzas

Video
Il Cussegl federal en furma concisa

Entradas ed expensas da la Confederaziun 2021

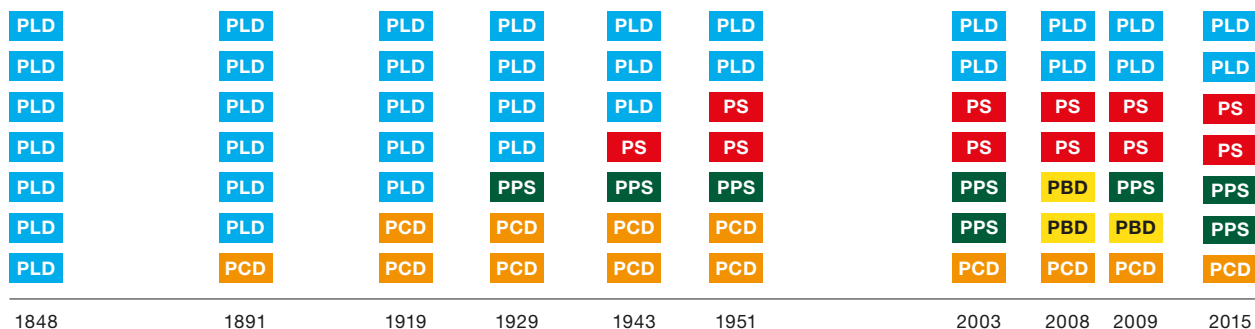
76 milliardas francs entradas

Las funtaunas d'entrada las pli impurtantas da la Confederaziun èn la taglia federala directa e la taglia sin la plivalur. La taglia federala directa vegn incassada tar personas privatas sin las entradas (en moda progressiva, maximalmain 11,5%), tar interpresas sin il gudogn (8,5%). Per la pli gronda part da la rauba e dals servetschs vala ina tariffa da la taglia sin la plivalur da 7,7%.

88 milliardas francs expensas

In terz da las expensas da la Confederaziun va al «bainstar social». 43% da questas expensas van al provediment da vegliadetgna (AVS) e 13% a l'assicuranza per d'invalidad (AI). Vitiers vegnan las prestaziuns supplementaras, l'assicuranza cunter la dischoccupaziun (AD), las reduziuns da las premias per assicuranzas da malsauns e las expensas per ils custs da la migraziun.

Cumposiziun dal Cussegl federal tenor partidas politicas dapi l'onn 1848

L'onn **1848** consistiva il Cussegl federal da 7 liberals (oz PLD. Ils Liberals). Els han regi sulets durant 43 onns.

L'onn **1891** è entrà l'emprim commember dals catolic-conservativs (pli tard PCD; oz Allianz dal Center) en la regenza. Il segund è suandà l'onn **1919**.

L'onn **1929** ha il parlament elegi in commember da la Partida da purs, masterghants e burgais (oz PPS) en il Cussegl federal.

L'onn **1943** è vegni elegi l'emprim socialdemocrat (PS) en la regenza e l'onn **1951** il segund.

L'onn **1959** han las quatter partidas che avevan ils pli blers electurs concludi da furmar ina regenza tenor la «furmla magica»: 2:2:2:1. Questa repartiziun ha durà 44 onns.

L'onn **2003** ha la PPS gudagnà in sez daplì a cust da la PCD.

L'onn **2008** han ils dus represchentants da la PPS midà a la partida burgais-democratica (PBD) ch'era vegnida fundada da nov.

L'onn **2009** è vegni elegi in represchentant da la PPS empè dal represchentant da la PBD ch'era sa retratg.

L'onn **2015** è sa retratga la represchentanta da la PBD. Il parlament ha elegi a sia piazza puspè in represchentant da la PPS.

Dapi lura sa cumpona il Cussegl federal puspè da quatter differentas partidas – puspè tenor la repartiziun 2:2:2:1.

Il Cussegl federal

Il Cussegl federal consista da set commembras e commembers che han tuts ils medems dretgs. Ellas ed els vegnan tschernids mintga 4 onns dal parlament. Il presidi da la Confederaziun mida mintga onn. Actualmain appartegnan las cusseglieras federalas ed ils cussegliers federals a quatter differentas partidas. Trais derivan da la Svizra tudestga, trais da la Svizra franzosa ed in da la Svizra taliana.

Il Cussegl federal sa raduna per regla mintga emna per ina sesida. Dossiers spezialmain pretensius tracta el en sesidas da clausura. Per onn decida el davart passa 2500 fatschentas. Ils set departaments e la Chanzlia federala gidan il Cussegl federal a preparar questas fatschentas.

Termins

Elecziun da renovaziun totala dal Cussegl federal (sunter las elecziuns dal parlament l'october 2023) ed elecziun da la presidenta u dal president da la Confederaziun e da la vicepresidenta u dal vicepresidente dal Cussegl federal: **ils 13 da december 2023.**

President da la Confederaziun

Alain Berset

schef dal Departament federal da l'intern
dapi 2012 en il Cussegl federal

commember da la:

PS

Il president da la Confederaziun ha ils medems dretgs sco las ulteriuras commembras ed ils ulteriurs commembers dal Cussegl federal, maina dentant las sesidas e represchenta la regenza vers anora.

Vicepresidenta

Viola Amherd

scheffa dal Departament da defensiun, protecziun da la populaziun e sport
dapi 2019 en il Cussegl federal

commembra da la:

Allianza dal Center

Guy Parmelin

schef dal Departament d'economia, furmaziun e retschertga
dapi 2016 en il Cussegl federal

commember da la:

PPS

Ignazio Cassis

schef dal Departament d'affars externs
dapi 2017 en il Cussegl federal

commember da la:

PLD

Particularitads

Collegialitad

Sco unic pajais dal mund ha la Svizra in'authoritad collegiala sco regenza: las set commembras e commembers dal Cussegl federal èn commembras e commembers dal collegi. Ellas ed els han ils medems dretgs. Il president resp. la presidenta da la Confederaziun maina las sesidas e represchenta la regenza vers anora. Il presidi mida mintga onn.

Consens

En il Cussegl federal vegnan confruntadas ina cun l'otra differentas valurs e differentas opiniuns. Ma las cusseglieras federalas ed ils cussegliers federals tshertgan in consens e prendan las decisiuns cuminaivlamain. Vers anora sa preschenta il Cussegl federal en moda unida: las commembras ed ils commembers dal Cussegl federal defendan las decisiuns dal collegi – er sche quellas na correspundan betg adina a lur tenuta persunala u a la tenuta da lur partida.

Concordanza

La Constituziun federala pretenda che las regiuns dal pajais e las regiuns linguisticas sajan «represchentadas adequatamain». Da las partidas vegni spetgà ch'ellas proponian dunnas ed umens per l'elecziun. Per regla surdat il parlament ils sezs dal Cussegl federal tenor la fermezza da las partidas: uschia èn tut las partidas grondas represchentadas en la regenza.

Furmla magica

2:2:2:1 sa cloma la furmla – adina puspè discutada – per la cumposiziun politica dal Cussegl federal: las trais partidas las pli grondas èn represchentadas en il Cussegl federal cun dus sezs, la partida la quart gronda cun in sez. 44 onns a la lunga (1959–2003) aveva il Cussegl federal 2 represchentantas resp. represchentants da la PLD, da la PS e da la PCD ed 1 represchentanta u represchentant da la PPS. Dapi lura èn las relaziuns sa midadas levamain: 2 PLD, 2 PS, 2 PPS, 1 PCD (dapi il 1. da schaner 2021 Alleanza dal Center).

Stabilitad

Las commembras ed ils commembers dal Cussegl federal vegnan tshernids dal parlament per ina perioda d'uffizi da 4 onns e na pon betg vegnir relaschads. La reelecziun è usitada e pussaivla uschè savens sco giavischè. Per regla resta ina commembra u in commember dal Cussegl federal en uffizi fin ch'ella u el na vul betg pli vegnir reelegi u fin ch'ella u el sa retira.

Nagina elecziun tras il pievel

Gia trais giadas han las personas cun dretg da votar votà davart in'elecziun dal Cussegl federal tras il pievel: 1900, 1942 e 2013. Mintga giada han il pievel ed ils chantuns sbittà questa proposta. Er en pliras intervenziuns parlamentaras è vegnida proponida l'elecziun tras il pievel. Il parlament ha però refusà tuttas.

Chancelier federal

Karin Keller-Sutter

scheffa dal Departament da finanzas
dapi 2019 en il Cussegl federal

commembra da la:

PLD

Albert Rösti

schef dal Departament per ambient, traffic, energia e comunicaziun
dapi 2023 en il Cussegl federal

commember da la:

PPS

Elisabeth Baume-Schneider

scheffa dal Departament da giusta e polizia
dapi 2023 en il Cussegl federal

commembra da la:

PS

Walter Thurnherr

chancelier federal dapi 2016

commember da la:

Allianza dal Center

Il chancelier federal è il schef dal stab dal Cussegl federal e maina la Chanzlia federala (→ p. 56). Er el vegn tsherni dal parlament.

Incumbensas dal Cussegl federal

Preparar leschas

Il Cussegl federal suttametta al parlament novas leschas e propona, co che decisiuns dal pievel ston vegnir realisadas. Sias propostas han ina vasta basa: ellas resguardan las posiziuns dals chantuns, da las partidas, da las federaziuns e da las gruppaziuns pertutgadas. Suenter lur «consultaziun» surdat il Cussegl federal ils projects al parlament per la debatta e per la decisiun.

Realisar decisiuns dal parlament

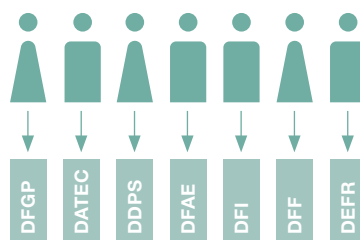
Uschespert ch'il parlament ha deliberà ina lescha, relascha il Cussegl federal las ordinaziuns respectivas: quella fixeschan, co che la lescha sto vegnir realisada concretamain. Sch'il parlament pretenda tschertas mesiras, procura il Cussegl federal che quella vegnian prendidas.

Infurmar

Il Cussegl federal infurmescha ils chantuns, il parlament e la publicitad sur differents chanals davart sias decisiuns e davart sias intenziuns. Ils projects da votaziun declera el en il «carnet da votar» cotschen: quel vegn tramess a las votantas ed als votants per posta e publictà en l'internet.

Instagram: @gov.ch
Twitter: @BR_Sprecher
Youtube: Il Cussegl federal
Web: www.admin.ch, www.ch.ch
Apps: VoteInfo, CH info

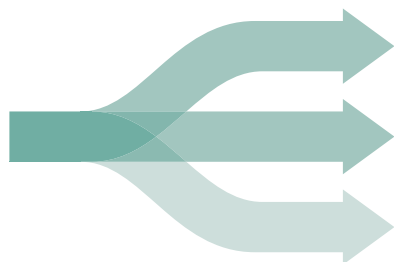

Manar l'administraziun federala

Il Cussegl federal maina l'administraziun federala cun sias var 40 000 collavuraturas e collavuratur. L'administraziun federala è dividida en set departaments. Mintga commembra e mintga commember dal Cussegl federal maina in departament (→ p. 54/55).

President da la Confederaziun 2023
Alain Berset

Planisar il futur

Il Cussegl federal prepara il terren per l'avegnir: el fixe-scha directivas, determinescha finamiras e mussa, co ch'el vul impunder ils meds finanzials federalis. Per ses plans sto el tschertgar maioritads en il parlament ed eventualmain er tar la populaziun e tar ils chantuns.

Directivas dal Cussegl federal per la legislatura 2019–2023

1. La Svizra segirescha sia bainstanza duraivlamain e profita da las schanzas da la digitalisaziun.

2. La Svizra promova la coesiun naziunala e gida a rinforzar la collavuraziun internaziunala.

3. La Svizra procura per segirezza, s'engascha per la protecciun dal clima ed age-scha sco partenaria fidada en il mund.

A las trais directivas èn attribuidas 18 finamiras e 53 mesiras.

Governar en temps da crisa

Sche la segirezza interna u externa da la Svizra è periclitada e sch'i sa tracta d'ina urgenza temporal e reala, ha il Cussegl federal il plainpudair da decretar ordinaziuns d'urgenza da durada limitada, premess ch'el na po betg prender mesiras sin basa da leschas existentas (Constituziun federala art. 185). En cas d'ina periclitaziun extraordinaria da la sanadad publica èsi la Lescha d'epidemias, che conceda al Cussegl federal vastas competenzas. En ina situaziun da greva mancanza dastga il Cussegl federal decretar mesiras per garantir il provediment economic dal pajais (Lescha davart il provediment dal pajais). Competenzas dal Cussegl federal per superar situaziuns da crisa prevesan ultra da quai er la Lescha d'asil, la Lescha davart la scussiun ed il concurs, la Lescha davart las tariffas da dazi e la Lescha da telecomunicaziun.

L'onn 2022 è stà marcà da crisas: la pandemia da corona, la guerra en l'Ucraina, la crisa d'energia. Co pudain nus guardar cun fidanza en l'avegnir?

Crisas chaschunan quitads, malsegirezzas e blera suffrien-tscha. Ellas porschan dentant er schanzas. Uschia ans ha la crisa da corona per exempel mussà da chattar soluziuns pragmaticas, sch'ins sto puspè cumenzar praticamain a l'entschatta. Lain pia restar persunas avertas, engaschadas e flexiblas. Ed oravant tut persunas solidaricas, per che tuttas e tuts en noss pajais hajan las medemas schanzas. En in mund caracterisà da crisas dependa tut da la coesiun sociala. Nus stuain far atenziun che nagin na vegnia emblidà.

L'onn 2023 è la Svizra commembra dal Cussegl da segirezza da la ONU. Tge temas vegn ella a metter en il center?

Sin la tribuna internaziunala ha la Svizra ina posiziun impurtanta, betg sco ultim grazia a Geneva. La Svizra sto restar cosmopolita e s'engaschar vinavant per il multilatera-lissem e per la democrazia. Actualmain vegn quai mess en dumonda pli e pli fitg. Ils gronds problems, sco la povradad e la midada dal clima, pudain nus schliar mo cuminaivlamain. La Svizra vegn a cuntinuar cun ses engaschament umanitar e cun sias activitads per promover la pasch. Er la protecciun da la populaziun civila vegn ad esser ina da nossas prioritads.

Co èsi pussaivel da s'orientar en in mund, nua che tut sa mida uschè svelt?

Nus stuain ans tegnair vi da quai ch'è caracteristic per noss pajais. La Svizra è gia adina stada innovativa ed abla d'em-prender. Ella sa basa sin instituziuns fermas. L'onn 2023 festivain nus il giubileum da 175 onns da nossa Constituziun. Nus stuain defender vinavant nossa cultura da discussiun, nossa abilitad da far cumpromiss e nossa democrazia.

L'administraziun federala

Post da stab

ChF

Chanzlia federala

Walter Thurnherr

Chancelier federal

Organisaziun independenta

Incumbensà federal per la protecziun da datas e per la trasparenza

DFAE

Departament federal d'affars externs

Ignazio Cassis

Schef dal departament

Secretariat general

Secretariat da stadi

Direcziun da dretg internaziunal public

Direcziun consulara

Direcziun da svilup e da cooperaziun

Direcziun per resursas

DFI

Departament federal da l'intern

Alain Berset

Schef dal departament

Secretariat general

Uffizi federal per l'egualitad tranter dunna ed um

Uffizi federal da cultura

Archiv federal svizzer

Uffizi federal per meteorologia e climatologia MeteoSvizra

Uffizi federal da sanadad publica

Uffizi federal da segirezza alimentara e fatgs veterinars

Uffizi federal da statistica

Uffizi federal d'assicuranzas socialas

Organisaziuns independentas

Institut svizzer per products terapeutics Swissmedic

Museum naziunal svizzer

Fundaziun svizra per la cultura Pro Helvetia

DFGP

Departament federal da giusta e polizia

Elisabeth Baume-Schneider

Scheffa dal departament

Secretariat general

Secretariat da stadi per migraziun

Uffizi federal da giusta

Uffizi federal da polizia fedpol

Organisaziuns independentas

Institut federal da proprietad intellectuala

Institut federal da metrologia

Institut svizzer da dretg cumparativ

Autoritad federala da surveglianza en chaussas da revisiun

Cumissiun federala da bancas da giu

Cumissiun federala per dumondas da migraziun

Cumissiun arbitradra federala per la gestiun da dretgs d'autur e da dretgs parents

Cumissiun naziunala per la prevenziun cunter la tortura

Tar l'administraziun federala lavuran

39 729 personas (35 985 plazzas a temp cumplain).

1125 da questas personas èn emprendistas ed emprendists,

567 personas fan in praticum universitar.

L'administraziun federala sustegna il Cussegl federal tar sias incumbensas. Ella sa cumpona da set departaments e da la Chanzlia federala. Mintga departament vegn manà d'ina cussegliera federala u d'in cusseglier federal. A la testa da l'administraziun federala stat il Cussegl federal collectiv.

DDPS

Departament federal da defensiu, protecziun da la populaziun e sport

Viola Amherd

Scheffa dal departament

Secretariat general

Auditorat superiur

Servetsch d'infurmaziun da la Confederaziun

Gruppa da defensiu

Uffizi federal da l'armament armasuisse

Uffizi federal da topografia swisstopo

Uffizi federal da protecziun da la populaziun

Uffizi federal da sport

DFF

Departament federal da finanzas

Karin Keller-Sutter

Scheffa dal departament

Secretariat general

Secretariat da stadi per dumondas finanziaias internaziunalas

Administraziun federala da finanzas

Uffizi federal da personal

Administraziun federala da taglia

Uffizi federal da la duana e da la segirezza dals cunfins

Uffizi federal d'informatica e telecomunicaziun

Uffizi federal per edifizis e logistica

Organisaziuns independentas

Autoritad federala per la surveglianza dals martgads da finanzas

Controlla federala da finanzas

Cassa federala da pensiun PUBLICA

DEFR

Departament federal d'economia, furmaziun e retschertga

Guy Parmelin

Schef dal departament

Secretariat general

Secretariat da stadi da l'economia SECO

Secretariat da stadi per furmaziun, retschertga ed innovaziun

Uffizi federal d'agricultura

Uffizi federal per il provediment economic dal pajais

Uffizi federal d'abitaziun

Uffizi federal dal servetsch civil

Organisaziuns independentas

Surveglianza dals pretschs

Cumissiu da concorrenza

Sectur da las Scolas politechnicas federalas

Institut federal da scola auta per la furmaziun professiunala

Agentura svizra per la promoziun da l'innovaziun Innosuisse

DATEC

Departament federal per ambient, traffic, energia e comunicaziun

Albert Röstli

Schef dal departament

Secretariat general

Uffizi federal da traffic

Uffizi federal d'aviatica civila

Uffizi federal d'energia

Uffizi federal da vias

Uffizi federal da comunicaziun

Uffizi federal d'ambient

Uffizi federal da svilup dal territori

Organisaziuns independentas

Inspecturat federal per la segirezza nucleara

Inspecturat federal d'installaziun a current ferm

Servetsch svizzer d'inquisiziun da segirezza

Cumissiu federala per l'electricitad ElCom

Cumissiu federala da comunicaziun ComCom

Autoritad independenta da recurs davart radio e televisiun

Cumissiu federala da la posta PostCom

Cumissiu dal traffic da viafier RailCom

En Svizra pon ins emprender 260 differentas professiuns. 50 da quellas er tar l'administraziun federala.

Chanzlia federala ChF

La Chanzlia federala è il post da stab dal Cussegl federal: ella procura ch'il Cussegl federal possa decider en moda fundada ed infurmar en moda coordinada. Sco guardiana dals dretgs dal pievel organisescha ella las elecziuns e las votaziuns federalas e controlla iniziativas e referendums.

A las sesidas dal Cussegl federal èn adina preschents er il chancelier federal ed ils dus vicechanceliers.

Walter Thurnherr,
chancelier federal dapi
l'onn 2016

Prepara las decisiuns dal Cussegl federal

Il Cussegl federal sa raduna per regla ina giada l'emna per ina sesida e decida davart numerusas fatschentas. Avant pon ils departaments ed ils uffizis federals prender posiziun davart las singulas tractandas. La Chanzlia federala coordinescha questas «proceduras da cunrapport».

Infurmescha davart las decisiuns dal Cussegl federal

Suenter las sesidas dal Cussegl federal sa preschenta il pledader dal Cussegl federal a las medias ed orientescha la publicitad davart las decisiuns dal Cussegl federal. Ils conclus federals ed ils rapports vegnan publicitgads en il «Fegl uffizial federal», leschas ed ordinaziuns en la «Collecziun uffiziala da las leschas federalas».

Planisescha per l'avegnir

La Chanzlia federala persequitescha ils svilups naziunals ed internaziunals e deducescha da quai il basegn politic d'agir. Ella è responsabla per la planisaziun e per il controlling dal Cussegl federal: per la perioda da legislatura da 4 onns, per las finamiras annualas e per il rapport da gestiun.

Sustegna il president da la Confederaziun

Durant ses onn presidial surpiglia ina cussegliera federala u in cusseglier federal incumbensas supplementaras en Svizra ed a l'exteriur (→ p. 50). La Chanzlia federala al sustegna e procura per cuntinuitad d'in onn presidial a l'auter.

Coordinescha en l'administraziun federala

Il chancelier federal maina la Conferenza mensila dals secretaris generals (CSG): qua coordineschan las secretarias generalas ed ils secretaris generals las lavurs dals departaments. Dapi schaner 2021 procura il nov Sector TDI per la collavuraziun en il sector da la digitalisaziun: el coordinescha e sustegna projects correspondentes en l'administraziun federala.

Survegla ils dretgs dal pievel

La Chanzlia federala guarda che tut las votaziuns ed elecziuns federalas vegnian realisadas correctamain. A tgi che lantscha ina iniziativa dal pievel u in referendum dat ella las infurmaziuns necessarias per proceder correctamain (→ p. 22ss.). Ensemen cun ils chantuns è la Confederaziun vi d'establi in sistem d'eleger e da votar sin via electronica (e-voting).

Tgira la plurilinguitad

En Svizra valan il tudestg, il franzos ed il talian sco linguas uffizialas: tut ils texts giuridics ed uffizials da la Confederaziun ston esser avant maun en questas trais linguas, en tscherts cas er en rumantsch. Texts che sa drizzan ad in public internaziunal datti er en englais. La Chanzlia federala è responsabla per la qualitat da las translaziuns.

Publitgescha sin tut ils chanals

Per las votaziuns federalas trametta la Chanzlia federala las explicaziuns da votaziun a las votantas ed als votants ed actualisescha l'app «VoteInfo». Avant las elecziuns trametta ella in mussavia electoral. Cun duas paginas d'internet, cun videos explicativs e cun la broschura «La Confederaziun en furma concisa» porscha ella infurmaziuns actualas e detagliadas.

Instagram: @gov.ch
Twitter: @BR_Sprecher
YouTube: Il Cussegl federal
Internet: www.admin.ch, www.ch.ch
Apps: VoteInfo, CH info

Vicechancelier e pledader dal Cussegl federal:

André Simonazzi

Vicechancelier:

Viktor Rossi

Custs 2021 (CHF)
127 miu.

Plazzas a temp
cumplain 2021
283

Organisaziun
independenta

Incumbensà federal per la
protecziun da datas e per la
trasparenza IFPDT:
Adrian Lobsiger
www.edoeb.admin.ch

www.bk.admin.ch

Departament federal d'affars exteriurs DFAE

Il DFAE defenda ils interess da la politica exteriura da la Svizra. El tgira relaziuns cun auters stadis e cun organisaziuns internaziunalas, p.ex. cun la UE e cun la ONU. Là po ella contribuir sias enconu-schientschas specificas e sia credibladad per la regulaziun paschai-
vla da dispitas a favur da la cuminanza mundiala.

Il s onns 2023 e 2024 è la Svizra commembra dal Cussegl da segirezza da la ONU. En quest gremi impurtant vegn ella a s'engaschar per la pasch sin il mund.

«Igl è la rolla da la Svizra da promover il dialog e da stabilir contacts.»

Ignazio Cassis, schef dal DFAE.
Dapi 2017 en il Cussegl federal.

Guerras, conflicts, midada dal clima, segirezza alimentara: Problems globals po la Svizra superar mo ensemen cun auters stadis – ed ils onns 2023 e 2024 er sco comembra dal Cussegl da segirezza da l'ONU. Là po ella contribuir sias enconuschientschas specificas e sia credibladad per la regulaziun paschaivla da disptas a favur da la cuminanza mundiala.

L'agressiun militar da la Russia cunter l'Ucraina fa stremblir l'architectura da segirezza europeica. La Svizra s'engascha per l'observanza dal dretg internaziunal, rinforza la cooperaziun da segirezza cun la UE e cun la NATO, porscha agid a l'Ucraina e sustegna l'Organisaziun per la segirezza e la cooperaziun en l'Europa (OSCE). Da gronda impurtanza per la Svizra è ultra da quai da tgirar bunas relaziuns bilaterals cun la UE, sia partenaria commerciala principala. Cuntinuar cun la via bilaterala ha pia prioritad per il Cussegl federal.

Var 800 000 burgaisas e burgais svizzers vivan a l'exteriur. E mintga onn vegnan fatgs plirs milliuns viadis a l'exteriur. La Direcziun consulara gida, sch'ina maridaglia a l'exteriur duai per exempel vegnir annunziada en Svizra u sch'il passaport è vegni engulà durant las vacanzas a l'exteriur. Apps spezialas porschan ulteriuras infurmasziuns: «SwissInTouch» per Svizras e Svizzers a l'exteriur e «Travel Admin» avant e durant in viadi. E sch'i capita propi insatge, è la helpline cuntanschibla da tuttas uras.

Secretariat general SG-DFAE

Secretari general: Markus Seiler
www.eda.admin.ch

Secretariat da stadi

Secretaria da stadi: Livia Leu

Direcziun da dretg internaziunal public DDIP

Directura:
Corinne Ciceron Bühler

Direcziun consulara DC

Directur: David Grichting

Direcziun da svilup e da cooperaziun DSC

Directura: Patricia Danzi
www.eda.admin.ch/deza

Direcziun per resursas DR

Directura: Tania Cavassini

Custs 2021 (CHF)
3,34 mia.

Plazzas a temp
cumplain 2021
5477

www.eda.admin.ch

Departament federal da l'intern DFI

Il DFI s'engascha per in sistem da sanadad effizient ch'è accessibel a tuttas e tuts. El procura er ch'il nivel da las rentas da la AVS e da la 2. pitga vegnia mantegnì a lunga vista. Ses puncts centrals cumpiglian ultra da quai la diversidad culturala e la coesiun sociala, l'egualitad tranter dunna ed um sco er l'integraziun da persunas cun impediments.

Las chasadas spendan var 6 % da lur entradas per victualias e per bavrondas senza alcohol. Il budget da las chasadas è ina da las 550 statisticas annualas dal UST.

«Il DFI s'engascha per dapli solidaritad e per ina coesiun pli ferma entaifer la societad.»

Alain Berset, schef dal DFI.
Dapi 2012 en il Cussegl federal.
President da la Confederaziun 2023.

Corona, Ucraina, energia: Ina crisa sin l'atra, quai chaschuna malsegretas. En questa situaziun è decisiva la coesiun sociala. Il DFI s'engascha per rinforzar questa coesiun. Uschia garantescha el per exempel l'egualitad da las schlattainas e la solidaritad tranter las generaziuns, meglierescha l'integraziun da persunas cun impediments e promova la diversitad culturala e linguistica. In ulteriur accent metta el sin il cumbat cunter il rassissem.

Las assicuranzas socialas e la prevenziun professiunala, la limitaziun dals custs en il sector da sanadad e l'admissiun da novs medicaments, la promoziun da la cultura, la segirezza da victualias e la sanadad d'animals, la preparaaziun da prognosas da l'aura segiras e da statisticas – las incumbensas che las collavuraturas ed ils collavurats dal DFI adempleschan, han ina influenza directa sin il mintgadi da la populaziun.

Il departament realisescha actualmain numerus projects da refurma per garantir a lunga vista in sistem da sanadad efficient ch'è accessibel per tuttas e tuts, cundiziuns generalas favuraivlas per il sector da cultura sco er assicuranzas socialas finanzialmain stabilas, per sustegnair las persunas en tut las fasas da la vita.

Custs 2021 (CHF)
19,58 mia.

**Plazzas a temp
cumplain 2021**
2633

www.edi.admin.ch

Secretariat general SG-DFI

Secretari general: Lukas Gresch-Brunner
www.edi.admin.ch

Uffizi federal per l'egualitad tranter donna ed um UFEG

Directura: Sylvie Durrer
www.ebg.admin.ch

Uffizi federal da cultura UFC

Directura: Carine Bachmann
www.bak.admin.ch

Archiv federal svizzer AFS

Directur: Philippe Künzler
www.bar.admin.ch

Uffizi federal per meteorologia e climatologia MeteoSvizra

Directur: Christof Appenzeller
www.meteoschweiz.admin.ch

Uffizi federal da sanadad publica UFSP

Directura: Anne Lévy
www.bag.admin.ch

Uffizi federal da segirezza alimentara e fatgs veterinars USAV

Directur: Hans Wyss
www.blv.admin.ch

Uffizi federal da statistica UST

Directur:
Georges-Simon Ulrich
www.bfs.admin.ch

Uffizi federal d'assicuranzas socialas UFAS

Directur: Stéphane Rossini
www.bsv.admin.ch

Organisaziuns independentas

Institut svizzer per products therapeutics Swissmedic

Directur: Raimund T. Bruhin
www.swissmedic.ch

Museum naziunal svizzer MNS

Directura: Denise Tonella
www.nationalmuseum.ch

Fundaziun svizra per la cultura Pro Helvetia

Directur: Philippe Bischof
www.prohelvetia.ch

Departament federal da giustia e polizia DFGP

Il DFGP dirigia la collavuraziun naziunala ed internaziunala da la polizia cun la finamira da garantir ina rait da segirezza per l'entira populaziun. El elavura decrets da dretg civil e penal sco er da dretg public ed administrativ per reagir sin sfidas socialas e per garantir l'egualitad da las schanzas. Ultra da quai regla il DFGP, sut tge cundiziuns che persunas estras dastgan entrar, viver e lavurar en Svizra u survegnan asil en noss pajais.

Ina donna giuvna che ha chattà protecziun en Svizra, fa in emprendissadi preliminar d'integrasiun en il sector da tgira. In cumenzament reussi en il mund professional è la clav per s'integrar cun success.

«L'agir politic premetta segirezza giuridica e valurs umanisticas.»

Elisabeth Baume-Schneider, scheffa dal DFGP.
Dapi 2023 en il Cussegl federal.

La politica da migraziun è in punct central dal DFGP. Da gronda impurtanza è l'integraziun: Persunas cun ina permissiun da dimora en Svizra ston vegnir accompagnadas, per ch'ellas possian s'integrar e daventar independentas uschè svelt sco pussaivel. Il DFGP sustegna perquai tranter auter l'emprendissadi preliminar d'integraziun. En il rom da quest program vegnan persunas che han chattà protecziun en Svizra, preparadas sistematicamain ed en moda pratica per in emprendissadi renconuschì. Per ch'il sistem d'asil funcziunia, èsi er indispensabel da collavurar stretgamain cun auters stadis. Il DFGP s'engascha per ina politica da fugitivs solidarica en l'Europa.

Il DFGP procura che las autoritads svizras da segirezza disponian dals instruments giuridics necessaris per garantir la segirezza da las abitantas e dals abitants. Latiers tutgan en spezial ils systems d'infurmaziun centrals per improntas dals dets, per profils da DNA sco er per investigaziuns naziunalas ed internaziunalas. Per las polizias chantunalas, per las autoritads da migraziun sco er per l'Uffizi federal da la duana e da la segirezza dals cunfins èsi uschia pussaivel d'identifitgar en moda fidabla terroristas e terrorists sco er autras persunas criminalas.

Il DFGP promova er la digitalisaziun. Il departament elavura actualmain las basas giuridicas per ina cumprova d'identidad digitala statala. Uschia duain las utilisadoras ed ils utilisaders avair en l'avegnir ina pussaivladad segira, svelta e nuncumplitgada per sa legitimar digitalmain, cun mantegnair a medem temp la controlla maximala davart lur datas.

Custs 2021 (CHF)
2,62 mia.

Plazzas a temp cumplain 2021
2719

www.ejpd.admin.ch

Secretariat general SG-DFGP

Secretari general: Stefan Hostettler Fischer

www.ejpd.admin.ch

Secretariat da stadi per migraziun SEM

Secretaria da stadi:

Christine Schraner Burgener

www.sem.admin.ch

Uffizi federal da giustia UFG

Directur: Michael Schöll

www.bj.admin.ch

Uffizi federal da polizia fedpol

Directura:

Nicoletta della Valle

www.fedpol.admin.ch

Servetsch da surveglianza dal traffic da posta e da telecommunicaziun (Servetsch STPT)

Manader: René Koch

www.li.admin.ch

Organisaziuns independentas

Institut federal da proprietad intellectuala IPI

Directura:

Catherine Chammartin

www.ige.ch

Institut federal da metrologia METAS

Directur: Philippe Richard

www.metas.ch

Institut svizzer da dretg cumparativ ISDC

Directura: Christina Schmid

www.isdc.ch

Autoritad federala da surveglianza en chaussas da revisiun ASR

Directur: Reto Sanwald

www.rab-asr.ch

Cumissiu federala da bancas da gieu CFBG

Responsabel: Thomas Fritschi

www.esbk.admin.ch

Cumissiu federala per dumondas da migraziun CFM

President: Walter Leimgruber

www.ekm.admin.ch

Cumissiu arbitradra federala per la gestiun da dretgs d'autur e da dretgs parents CAF

Presidenta:

Helen Kneubühler Dienst

www.eschk.admin.ch

Cumissiu naziunala per la prevenziun cunter la tortura CNPT

Presidenta: Regula Mader

www.nkvf.admin.ch

Departament federal da defensiun, protecziun da la populaziun e sport DDPS

Il DDPS ha l'incumbensa d'elavurar la politica da segirezza da la Svizra. Sco instruments da la politica da segirezza servan l'Armada svizra, l'Uffizi federal da protecziun da la populaziun, il Servetsch d'infurmaziun da la Confederaziun ed armasuisse. Cun l'Uffizi federal da sport e cun swisstopo s'occupa il DDPS er da la promoziun dal sport e da la geoinfurmaziun.

Judo, saut ed 83 ulteriurs sports: Giuven-tetgna+Sport, il program da la Confederaziun per promover il sport, sustegna curs e champs per uffants e giuvenils da 5 fin 20 onns.

«Sport è sanadaivel e divertent e contribuescha a la coesiun sociala.»

Viola Amherd, scheffa dal DDPS.
Dapi 2019 en il Cussegl federal.

Il sport contribuescha a la prestaziun corporala e spiertala ed a la sanada da la populaziun sco er a la coesiun sociala en Svizra. Il DDPS promova perquai il sport ed il moviment e s'engascha per fairness e segirezza en il sport. Il sport duai s'orientar a valurs che sa basan sin princips etics. In bun exempel per quai è il program da promoziun dal sport Giuventetgna+Sport (G+S) ch'exista dapi 50 onns e ch'è unics en sia furma. A passa 600 000 giuvenils da l'entira Svizra porscha el mintga onn curs e champs da sport en passa 85 differentas disciplinas.

La finamira da promover il sport sin tut ils stgalims da vegliadetgna e da prestaziun, è francada en la strategia da persistenza dal DDPS. Sco patrun, sco possessur d'immo-
biglias e sco consument da resursas naturalas ha il DDPS intensivà sia lavur en differents champs, sco per exempel la diversità, la promoziun da la biodiversità, la prevenziun da catastrofas, la midada dal clima, la gestiun dals ruments e la segirezza d'energia. Dapi blers onns remplaza il DDPS ses sistems da stgaurament fossils ed equipiescha ses edifizis cun implants fotovoltaics. Uschia han las emissions da gas cun effect da serra pudì vegnir reducidas per in terz dapi l'onn 2001. Quai è in grond pass envers ina bilantscha da CO₂ equilibrada (emissions netto nulla) ch'il DDPS vul cuntanscher fin l'onn 2050. Igl è impurtant da far frunt a las sfidas ed als basegns dal preschent e da prender a medem temp mesiras per garantir il bainstar da las generaziuns futuras. DDPS – Segirezza per la Svizra.

Custs 2021 (CHF)
7,61 mia.

**Plazzas a temp
cumplain 2021**
12 215

www.vbs.admin.ch

Secretariat general SG-DDPS

Secretari general: Toni Eder
www.gs-vbs.admin.ch

Uffizi federal da protecziun da la populaziun UFPP

Directura: Michaela Schärer
www.babs.admin.ch

Uffizi federal da l'arma- ment armasuisse

Schef da l'armament:
Martin Sonderegger
www.armasuisse.ch

Uffizi federal da topografia swisstopo

Directur: Fridolin Wicki
www.swisstopo.ch

Uffizi federal da sport UFSP

Directur: Matthias Remund
www.baspo.admin.ch

Gruppa da defensiun

Schef da l'armada: cumandant da corp Thomas Süssli
www.armee.ch

Servetsch d'infurmaziun da la Confederaziun SIC

Directur: Christian Dussey
www.ndb.admin.ch

Auditorat superiur AS

Auditor superiur:
Stefan Flachsmann
www.oa.admin.ch

Departament federal da finanzas DFF

Finanzas federalas, agid transitoric, taglias – tar il DFF pertutgan blers affars las finanzas publicas svizas e la politica da finanzas. Il DFF incassa taglias e dazis e controlla il traffic da personas e da rauba al cunfin. Ultra da quai furnescha el servetschs per l'entira administraziun federala, da l'informatica al personal fin als edificis ed a la logistica.

Studentas e students sa fatschentan cun ils debits da la Confederaziun: Il frain a l'indebitament è ina pitga da gronda impurtanza da la politica da finanzas svizra.

«Ina politica da finanzas persistenta rinforza la Svizra sco piazza da finanzas e garantescha ch'il pajais po agir en moda efficazia en temps da crisa.»

Karin Keller-Sutter, scheffa dal DFF.
Dapi 2019 en il Cussegl federal.

Las expensas e las entradas ston esser equilibradas. Quai è la devisa suprema en connex cun las finanzas federalas. Garanti vegn quest equilibrer cun agid dal frain a l'indebitament. A lunga durada na dastga la Confederaziun betg spender dapli che quai ch'ella incassescha. Dapi l'introducziun dal frain a l'indebitament l'onn 2003 fin l'onn 2019 han ils debits da la Confederaziun pudì vegnir reducids per 30 milliardas francs.

Cun la pandemia è la situaziun sa midada. Il Cussegl federal ed il parlament han prendì mesiras cumplexivas ch'èn stadas necessarias per mitigiar las consequenzas sanitaras, socialas ed economicas da la crisa da COVID-19. Cun metter a disposiziun meds liquids per interpresas, cun las mesiras per segirar il nivel d'entradas e d'occupaziun e cun ils agids per bransch spezialmain pertutgadas èn resultadas expensas extraordinarias da var 30 milliardas francs che han puspè fatg crescer ils debits da la Confederaziun.

La pandemia ha mussà, quant svelt ch'ils debits da la Confederaziun pon crescer e quant impurtant ch'igl è per noss pajais da las reducir. Betg mo, perquai che la Lescha davart las finanzas pretenda quai, mabain er, perquai che finanzas publicas solidas èn in avantatg central per la Svizra sco piazza economica. Ultra da quai pudessan la guerra en l'Ucraina ed autras sfidas, oravant tut la vegliadetgna creschenta da la populaziun e la midada dal clima, avair consequenzas finanzialas a lunga vista per la Svizra. In preventiv disciplinà è trumf. Pervia da las perspectives economicas intschertas è la devisa per la Confederaziun damai: guardar ch'il preventiv saja puspè en l'equiliber e sa concentrar sin las cumpetenzas-clav.

Custs 2021 (CHF)
17,28 mia.

Plazzas a temp cumplain 2021
8772

www.efd.admin.ch

Secretariat general SG-DFF

Secretaria generala: Barbara Hübscher Schmuki
www.efd.admin.ch

Secretariat da stadi per dumondas finanzialas internaziunalas SFI

Secretaria da stadi:
Daniela Stoffel
www.sif.admin.ch

Administraziun federala da finanzas AFF

Directura:
Sabine D'Amelio-Favez
www.efv.admin.ch

Uffizi federal da personal UFFPER

Directura:
Rahel von Kaenel
www.epa.admin.ch

Administraziun federala da taglia AFT

Directura: Tamara Pfammatter
www.estv.admin.ch

Uffizi federal da la duana e da la segirezza dals cunfins UDSC

Directur: Christian Bock
www.bazg.admin.ch

Uffizi federal d'informatica e telecomunicaziun UFIT

Directur: Dirk Lindemann
www.bit.admin.ch

Uffizi federal per edifizis e logistica UFEL

Directur: Pierre Broje
www.bbl.admin.ch

Organisaziuns independentas

Autorità federala per la surveglianza dals martgads da finanzas FINMA

Directur: Urban Angehrn
www.finma.ch

Controlla federala da finanzas CDF

Directur: Pascal Stirnimann
www.efk.admin.ch

Cassa federala da pensiun PUBLICA

Directura: Doris Bianchi
www.publica.ch

Departament federal d'economia, furmaziun e retschertga DEFR

Il DEFR definescha las cundiziuns generalas per l'economia e per il martgà da lavur. El definescha las reglas che valan en l'economia privata ed en l'agricultura e defenda ils interess da l'economia svizra a l'exteriur. El è responsabel per organisar la furmaziun professiunala e promova la perscrutaziun. Il DEFR è er responsabel per il provediment da la Svizra cun bains necessaris per viver.

Per incumbensa da la Confederaziun maina il deposit da tancs da Mellingen (AG) in deposit obligatoric cun benzin, ieli da stgaur e diesel per garantir il provediment dal pajais.

«Bleras persunas en Svizra n'eran betg conscientas da l'impurtanza enorma dal providiment d'energia»

Guy Parmelin, schef dal DEFR.
Dapi 2016 en il Cussegl federal.

Il mund è daventà pli intschert e pli imprevisibel. Quai influenzescha la lavur dal DEFR en differents regards. La guerra en l'Ucraina ha chaschunà vasts spustaments economics. Il Secretariat da stadi per l'economia (SECO) è responsabel per exequir las sancziuns. Er la politica economica svizra è pertutgada, perquai ch'il commerzi internaziunal e las chadainas da furniziun èn restrenschiadas.

La guerra ha ultra da quai restrenschi la segirezza dal providiment d'energia en l'Europa ed en Svizra. Il DATEC ed il DEFR collavuran stretgamain per rinforzar il providiment dal pajais cun gas e cun electricitad. En cas d'ina mancanza ha il Providiment economic dal pajais (PEP) preparà mesiras, per che l'economia e la societad funcziuneschian vinavant. Il PEP sa cumpona da l'Uffizi federal per il providiment economic dal pajais (UFPE) e da l'organisaziun da milissa che dispora da var 250 expertas ed experts da l'economia privata e d'auters secturs administrativs. Per ademplir las incumbensas supplementaras vegn il sistem dal PEP actualmain reorganisà.

Secretariat general SG-DEFR

Secretaria generala: Nathalie Goumaz

www.wbf.admin.ch

Secretariat da stadi per l'economia SECO

Secretaria da stadi:

Helene Budliger Artieda

www.seco.admin.ch

Secretariat da stadi per furnaziun, retschertga ed innovaziun SEFRI

Secretaria da stadi:

Martina Hirayama

www.sbf.admin.ch

Uffizi federal d'agricultura UFAG

Directur: Christian Hofer

www.blw.admin.ch

Uffizi federal per il providiment economic dal pajais UFPE

Delegà a.i.: Kurt Rohrbach

www.bwl.admin.ch

Uffizi federal d'abitaziuns UFAB

Directur: Martin Tschirren

www.bwo.admin.ch

Uffizi federal dal servetsch civil CIVI

Directur: Christoph Hartmann

www.zivi.admin.ch

Organisaziuns independentas

Surveglianza dals pretschs SPR

Survegliader dals pretschs:

Stefan Meierhans

www.preisueberwacher.admin.ch

www.preisueberwacher.admin.ch

Cumissiuin da concurrenza CUMCO

Directur: Patrik Ducrey

www.weko.admin.ch

Cussegl da las Scolas politechnicas federalas Cussegl da las SPF

President dal Cussegl da las

SPF: Michael O. Hengartner

www.ethrat.ch

Scola auta federala per la furnaziun professiunala SAFFP

Directura:

Barbara Fontanellaz

www.ehb.swiss

Agentura svizra per la promoziun da l'innovaziun Innosuisse

Directura: Annalise Eggimann

www.innosuisse.ch

Custs 2021 (CHF)
11,77 mia.

Plazzas a temp
cumplain 2021
2185

www.wbf.admin.ch

Departament federal per ambient, traffic, energia e communicaziun DATEC

Vias, viafiers, electricidad e medias: Il DATEC garantescha il provediment da basa da la Svizra cun servetschs publics a favur dal service public. Ma er la natira tutga tar sias tematicas: il gaud, la cuntrada, l'aua, l'aria, las plantas ed ils animals. Il DATEC s'engascha per ina politica dal clima, da la quala profita er l'economia.

Al mir da serra dal Muttsee (GL) è installà l'implant solar alpin il pli grond da la Svizra: el è en funcziun dapi l'avust 2022.

«Nus stuain promover fitg svelt la producziun d'electricitad indigena. Quai rinforza la segirezza da provediment e protegia il clima.»

Albert Rösti, schef dal DATEC.
Dapi 2023 en il Cussegl federal.

Per la vita quotidiana dovri energia. La guerra en l'Ucraina ha dentant mussà, quant vulnerabla che la Svizra è, sch'ella sa basa memia fitg sin energia da l'exteriur – per exempel sin gas da la Russia. Per che noss pajais saja main dependent da l'iel e dal gas, procura il DATEC per in'amplificaziun svelta da las funtaunas d'energia regenerabla indigenas. Per exempel sustegna el l'idea da producir e d'accumular dapli electricitad cun ovras idraulicas sco er d'accelerar las proceduras da permissiun.

Pervia da la situaziun malsegira da l'onn passà ha il DATEC plinavant furmà immediatamain – ensemen cun il Departament d'economia, furmazion e retschertga (DEFR), cun ils chantuns, cun la Cumissiun per l'electricitad e cun la bransch – reservas per eventualas stretgas. Ina tala reserva exista per exempel en ils lais d'accumulaziun ed en las turbinas mobilas. Quella duai gidar a surmuntar stretgas a curta vista. Ultra da quai ha il Cussegl federal obligà la bransch da metter a disposiziun dapli gas e capacitads d'accumulaziun. Il DATEC s'engascha er per spargnar energia.

Sche nus ans concentrain oravant tut sin l'aua e sin il sulegl, e nua che quai è pussaivel er sin il vent, na rinforzain nus betg mo nossa segirezza da provediment, ma bain producain nus er l'electricitad per pumpas da stgandar ed autos electricas ecologicas. Quai gida er a proteger il clima, quai ch'è in ulteriur tema central dal DATEC. Sche nus augmentain svelt la producziun d'electricitad indigena, profitain nus perquai dublamain.

Custs 2021 (CHF)
13,36 mia.

Plazzas a temp cumplain 2021
2433

www.uvek.admin.ch

Secretariat general SG-DATEC

Secretari general: Yves Bichsel
www.uvek.admin.ch

Uffizi federal da traffic UFT

Directur: Peter Füglistaler
www.bav.admin.ch

Uffizi federal d'aviatica civila UFAC

Directur: Christian Hegner
www.bazl.admin.ch

Uffizi federal d'energia UFE

Directur: Benoît Revaz
www.bfe.admin.ch

Uffizi federal da svilup dal territori ARE

Directur: Jürg Röthlisberger
www.astra.admin.ch

Uffizi federal da comunicaziun UFCOM

Directur: Bernard Maissen
www.bakom.admin.ch

Uffizi federal d'ambient UFAM

Directura:
Katrín Schneeberger
www.bafu.admin.ch

Uffizi federal da svilup dal territori ARE

Directura: Maria Lezzi
www.are.admin.ch

Organisaziuns independentas

Inspecturat federal per la segirezza nucleara IFSN

Directur: Marc Kenzelmann
www.ensi.ch

Inspecturat federal d'installaziuns a current ferm ESTI

Mainagestiun: Daniel Otti
www.esti.admin.ch

Servetsch svizzer d'inquisiziun da segirezza SISE

President: Pieter Zeilstra
www.sust.admin.ch

Cumissiun federala per l'electricitad EICOM

Presidenta: Werner Luginbühl
www.elcom.admin.ch

Cumissiun federala da comunicaziun ComCom

Presidenta:
Adrienne Corboud Fumagalli
www.comcom.admin.ch

Autoritad independenta da recurs davart radio e televisiun AIRR

Presidenta:
Mascha Santschi Kallay
www.ubi.admin.ch

Cumissiun federala da la posta PostCom

Presidenta:
Anne Seydoux-Christe
www.postcom.admin.ch

Cumissiun dal traffic da viafier RailCom

Presidenta:
Patrizia Daniöth Halter
www.railcom.admin.ch

Giudicativa **Las dretgiras**

Amez la citad da Lucerna, datiers dal Lai dals Quatter Chantuns, sa chatta la segunda pitga dal Tribunal federal svizzer. Ultra da cas da dretg d'assicuranza sociala vegnan tractads

qua dapi il cumenzament da l'onn 2023 er cas da dretg fiscal. Tgi che vul visitar quest edificzi che datescha dal 19. tschientaner e ch'è sut protecziun da monuments, po s'annunziar là – u far in gir virtual tras ils locals.

Giudicativa

Il tribunals

I dat 4 tribunals federalis. Il tribunal suprem è il Tribunal federal. El decida en ultima istanza davart cas da quasi tut ils secturs giuridics. **Ils 3 tribunals federalis d'emprima istanza han differentas incumbensas. Il Tribunal penal federal è competent per cas penals cun ina impurtanza speziala per la Confederaziun svizra e per recurs concernent l'assistenza giudiziala internaziunala en fatgs penals. Il Tribunal administrativ federal decida davart recurs cunter disposiziuns d'autoritads administrativas federalas ed il Tribunal federal da patentas en dispitas davart patentas per invenziuns.**

www.eidgenoessischegerichte.ch

Procedura successiva

Sco emprima u segunda istanza giuditgeschan dretgiras chantunalas u tribunals federalis d'emprima istanza. Sche persunas pertutgadas n'èn betg d'accord cun ina sentenza, pon ellas recurrer al Tribunal federal. La Lescha davart il Tribunal federal regla, sut tge premissas ch'in recurs è pussaivel.

Elecziun da las derschadras e dals derschaders

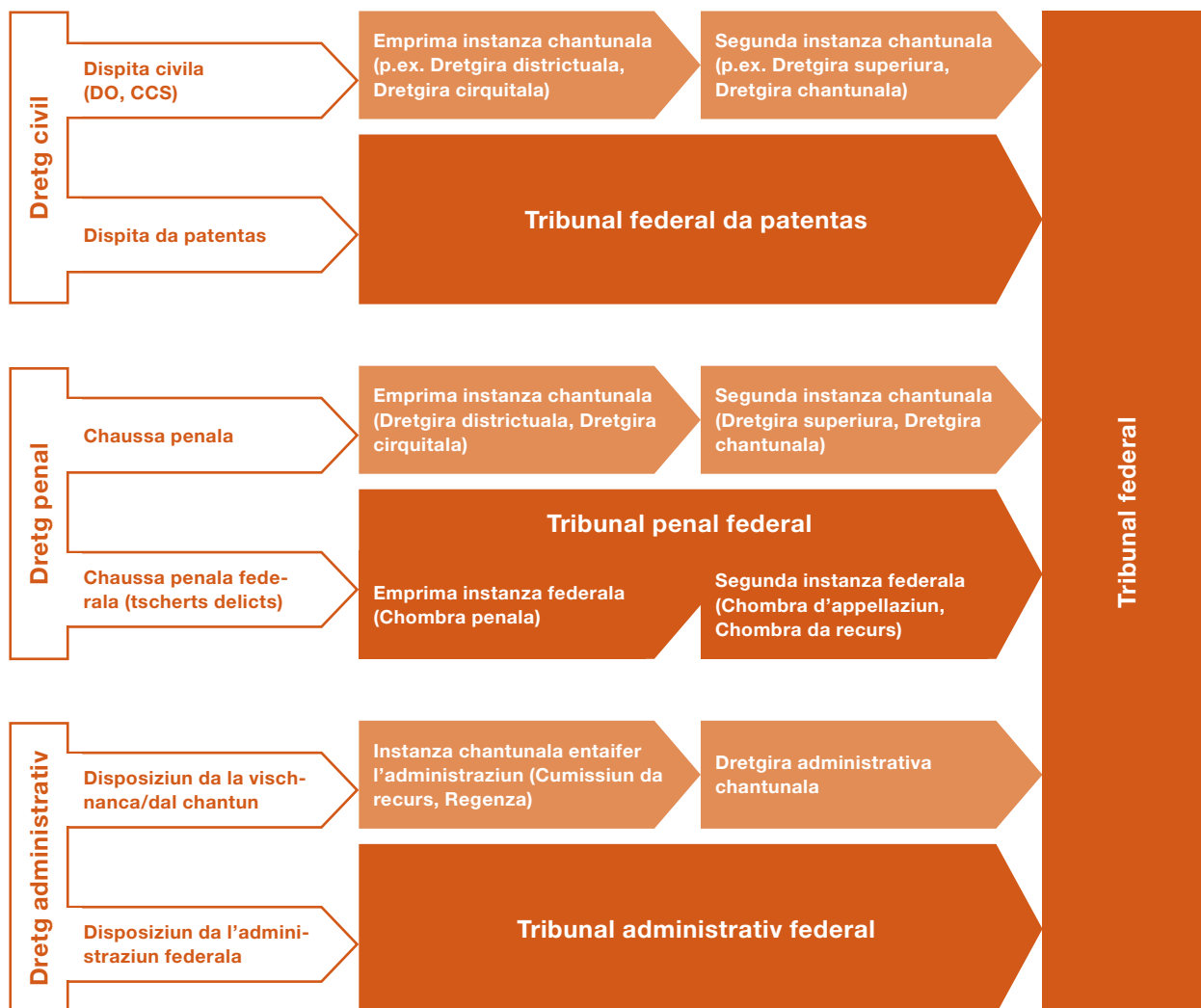
Las derschadras ed ils derschaders dals tribunals federalis vegnan elegids da l'Assamblea federala plenara per ina durada d'uffizi da 6 onns. La reelecziun è pussaivla illimitadamain. Las derschadras ed ils derschaders sa retiran da lur uffizi il pli tard la fin da lur 68avel onn.

L'Assamblea federala plenara elegia il presidi ed il vicepresidi dals tribunals. La durada d'uffizi dal presidi è 2 onns (excepciun Tribunal federal da patentas: 6 onns). In'unica reelecziun è pussaivla.

Video
Il Tribunal federal

Vias da procedura en il sistem giuridic svizzer

Ils tribunals federals èn repartids sin quatter lieus

L'onn 2021 èn vegnidas terminadas var 14 000 proceduras

Il Tribunal federal

Il Tribunal federal decida sco istanza suprema en dispitas tranter burgaisas, tranter burgais ed il stadi, tranter chantuns sco er tranter Confederaziun e chantuns. Pertutgads èn il dretg civil, penal, administrativ e d'assicuranza sociala.

www.bger.ch

Incumbensas

Controla definitivamain sentenzias da dretgiras inferiuras

Il Tribunal federal giuditgescha sco istanza suprema recurs cunter sentenzias da dretgiras chantunals supremas, dal Tribunal penal federal, dal Tribunal administrativ federal e dal Tribunal federal da patentas. El controlla, sche quels han applitgà correctamain il dretg. En cas da dumondas da dretgs umans poi vegnir recurrì a la Curt europeica dals dretgs umans.

Procura per in'applicaziun unitara dal dretg

Cun sias decisiuns procura il Tribunal federal per in'applicaziun unitara dal dretg federal. El protegia ils dretgs costituziunals da las burgaisas e dals burgais. Ils ulteriurs tribunals e las autoritads administrativas s'orienteschan a sias sentenzias.

Gida a sviluppar il dretg

Sch'il Tribunal federal sto giuditgar ina dumonda giuridica che n'è betg u betg cleramain reglada en la lescha, gida el cun sia giurisdicziun a sviluppar il dretg. Quai po avair per consequenza ch'il parlament formulescha da nov ina lescha.

Organisaziun

Il Tribunal federal è structurà tenor secturs giuridics. El consista da:

- 2 partziuns da dretg public a Losanna (p.ex. dretgs politics, dretg da personas estras)
- 2 partziuns da dretg public a Lucerna (p.ex. taglias assicuranza d'accidents ed assicuranza d'invaliditad)
- 2 partziuns da dretg civil a Losanna (p.ex. dretg da contracts, dretg da famiglia)
- 1 partziun da dretg penal a Losanna

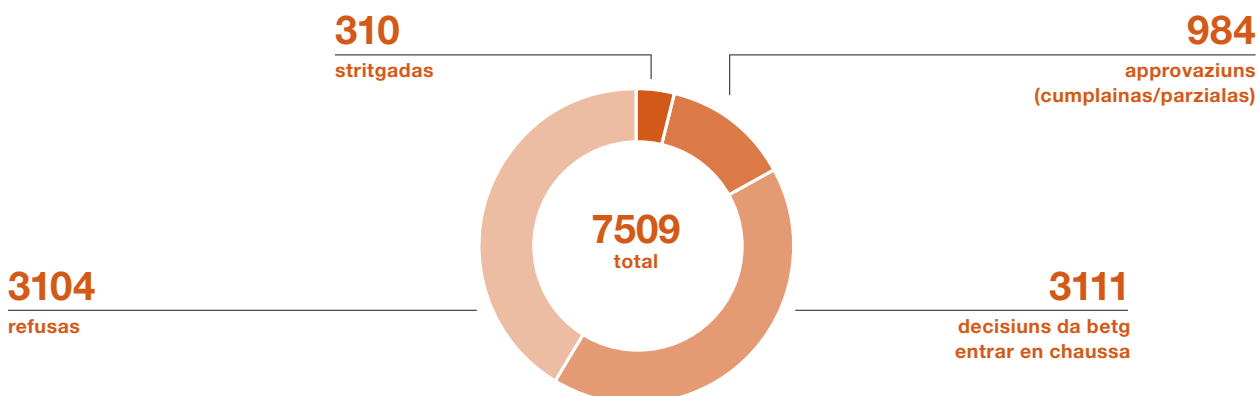
40 derschadras e derschaders ordinaris e 19 derschadras e derschaders en uffizi accessoric lavuran tar il Tribunal federal. Ellas ed els vegnan sustegnids da 350 ulteriuras collavuraturas e collavuratur (da quels 150 actuaras ed actuars da dretgira).

Anoravers vegn il Tribunal federal represchentà da ses presidi. Davart dumondas fitg impurtantas decida il Tribunal collectiv (tut las 40 derschadras e derschaders federals). La sedia dal Tribunal federal è a Losanna. Per motivs istorics sa chattan 2 partziuns a Lucerna.

President: Yves Donzallaz

Termins per tractativas publicas da sentenzia
www.bger.ch > Rechtsprechung > Sitzungen (en tudestg)

Proceduras tenor tip da liquidaziun 2021

«I n'exista nagina democrazia senza giustizia indipendente e nagina giustizia senza derschadras e derschaders independents.»

Yves Donzallaz
President dal Tribunal federal 2023/2024

Particularitads

Per regla en scrit

La procedura davant il Tribunal federal ha lieu da princip en scrit. La derschadra responsabla studegia las actas e suttametta in sbos als auters derschaders participads. Sche tuts èn d'accord cun la sentenza, è ella tratga. Sch'els n'èn betg d'accord, ha lieu ina tractativa publica da la sentenza a bucca.

Transparent

En cas d'ina tractativa publica da la sentenza discutan las derschadras ed ils derschaders il cas, savens en preschientscha da las partidas en disputa, da collavuratur da las medias u da visitadras. A la fin voteschan ils derschaders cun tegnair si il maun. Tut las sentenzias dal Tribunal federal vegnan publicitgadas en l'internet. Las tractativas da sentenza che interessan spezialmain la publicitad, vegnan messas a disposiziun en registraziun da film.

Nagins agens scleriments davart l'eveniment

Il Tribunal federal controlla dumondas giuridicas. El sa basa da princip sin ils fatgs, co ch'els èn vegnids constatads da las instanzas precedentas.

Pluriling – 3 u 5 derschaders

Las derschadras ed ils derschaders dal Tribunal federal derivan da tut las regions linguisticas da la Svizra. En las tractativas publicas da sentenza discurren els lur lingua materna. Las sentenzias vegnan redigidas en tudestg, franzos u talian e na vegnan betg transladas. Per regla decidan 3 derschaders, sch'i dat dumondas giuridicas d'impurtanza generala 5 derschaders sin proposta d'ina derschadra.

Trais dumondas al president dal Tribunal federal

È il Tribunal federal ina domena dad umens?

Insumma betg! Actualmain èn 16 da 38 commembras e commembers dal Tribunal dunnas. Quest fatg na pudain nus però betg influenzar, perquai che las commembras ed ils commembers dal Tribunal vegnan elegids da l'Assamblea federala. Da las 150 actuaras ed actuars dal Tribunal èn 49 % dunnas, cun tendenza creschenta.

Essas Vus sco president il schef dal Tribunal federal?

Betg en il senn d'in CEO. Sco president dal Tribunal federal represchent jau il Tribunal federal vers anora, pia per exempel vers il parlament. Sco president sun jau er commember da la cumissiun administrativa che ha la responsabladad per l'administraziun giudiziala. L'ultim pled ha en blers secturs il Tribunal collectiv – la radunanza da tut las commembras ed ils commembers dal Tribunal. Ed ultra da mes uffizi sco president sun jau in derschader tut «normal» en mia partiziun.

È la chargia dal Tribunal federal ozendi pli gronda, fa la gliעד dapli disputa che pli baud?

Il dumber dals recurs s'augmenta effectivamain d'in cuntin. Las raschuns per quai èn multifaras; betg sco ultim pudess quai derivar dal fatg, che la vita è daventada pli complexa e ch'i resultan uschia novas dumondas giuridicas, per exempel en connex cun social media. Per dumagnar la gronda chargia da lavur ha il Tribunal federal introduci e per part gia realisà ina reorganisaziun interna. Pervia da l'augment zunt marcant dals cas penals duai en spezial vegnir stgaffida ina segunda partiziun da dretg penal.

Il president dal Tribunal federal è vegni elegi dal parlament per dus onns. El represchenta il Tribunal federal vers anora.

Sentenzias
publicitgadas

Videos da deliberaziuns
da la sentenza

Il Tribunal penal federal

Il Tribunal penal federal giuditgescha en 2 instanzas cas penals d'impurtanza speziala per la Confederaziun. El decida ultra da quei recurs cunter la Procura publica federala e cunter autras autoritads da persecuziun penala e d'assistenza giudiziala e conflicts da cumpetenzza tranter chantuns u tranter Confederaziun e chantuns.

www.bstger.ch

Incumbensas

Bliers cas penals decidan las dretgiras chantunals. Il Tribunal penal federal giuditgescha cas penals d'impurtanza speziala per la Confederaziun. Latiers tutgan malfatgs dad u cunter emploiads federals, delicts cun materias explosivas, falsificaziun da daners, criminalitad economica transcunfinala, criminalitad organisada, corrupziun e lavada da daners u delicts d'aviatica.

Il Tribunal penal federal controlla ordinaziuns d'autoritads federalas da persecuziun penala e d'assistenza giudiziala internaziunala en chaussas penalas. Plinavant decida el conflicts da cumpetenzza tranter autoritads da persecuziun penala.

Organisaziun

Il Tribunal penal federal ha 1 chombra penala, 1 chombra da recurs ed 1 chombra d'appellaziun. Las sentenzias da la chombra penala pon ins contestar a la chombra d'appellaziun. La chombra d'appellaziun exista pir dapi l'onn 2019. Cunter bleras decisiuns da la chombra da recurs e da la chombra d'appellaziun pon ins recurrer al Tribunal federal.

Il Tribunal penal federal ha 22 derschadras e derschaders ordinaris e 13 derschadras e derschaders en uffizi accessoric. Els vegnan sustegnids da circa 70 collavuraturas e collavuratur. Gremis directivs dal Tribunal penal federal èn la Cumissiun administrativa ed il Plenum (tut las derschadras e tut ils derschaders ordinaris).

President: Alberto Fabbri

Particularitads

Proceduras grondas

Ina procedura penala davant il Tribunal penal federal po pertutgar pliras persunas e po esser plurilingua, tant ch'i dovra translaziuns. Mintgatant èsi da prender mesiras da segirezza spezialas en la tractativa principala. En grondas cas cun pliras persunas participadas cuntegna la sentenza en scrit regularmain pli che 100 paginas.

Relaziun internaziunala

Savens han proceduras penalas ina relaziun internaziunala, cunzunt en il champ da la criminalitad economica e dal terrorissem. La chombra da recurs decida, sch'ina persuna dastga vegnir spedita da la Svizra en in auter pajais u sch'i ston vegnir consegnads meds da cumprova (per il pli documents da banca) ad in auter pajais.

Chombra penala: tip da las fatschentas 2021

6
Chaussas penalas administrativas

5
Corrupziun

4
Decisiuns posteriuras (p.ex. transfurmaziun d'in chastis pecuniar en in chastis da detenziun)

3
Criminalitad economica

2
Organisaziun criminala

2
Lavada da daners suspectus

38
Ulteriurs malfatgs (p.ex. falsificaziun da daners, delicts cun materias explosivas, delicts d'aviatica)

Il Tribunal administrativ federal

Il Tribunal administrativ federal tracta recurs cunter disposiziuns d'autoritads administrativas federalas. **En tscherts secturs controlla el er decisiuns chantunalas.**

www.bvger.ch @BVGer_Schweiz

Incumbensas

Sin recurs decida il Tribunal administrativ federal la legalitad da disposiziuns d'autoritads administrativas federalas. Il spectrum tematic da las materias giuridicas tractadas è vast. Ellas tanschan dad A sco asil fin Z sco zona. Il Tribunal administrativ federal giuditgescha ultra da quai recurs cunter tschertas decisiuns da regenzas chantunalas, p.ex. tar glistas dals ospitals. Sin plant giuditgescha el sco emprima istanza en 3 secturs spezials, p.ex. tar contracts da dretg public.

Organisaziun

Il Tribunal administrativ federal cun sedia a Son Gagl ha 6 partiziuns ed 1 secretariat general. Principalmain s'occupa la partiziun I dals secturs infrastruttura, taxas, persunal federal e protecziun da datas, la partiziun II dals secturs economia, concorrenza e furmazion, la partiziun III dals secturs assicuranzas socialas e sanadad publica, las partiziuns IV e V dal dretg d'asil e la partiziun VI dal dretg da personas estras e dal dretg da burgais.

Las derschadras ed ils derschaders vegnan elegids da l'Assamblea federala plenara. Els exequeschan lur uffizi independentamain ed unicamain obligads al dretg.

Cun 73 derschadras e derschaders e cun 365 collavuraturs e collavuraturs è il Tribunal administrativ federal il tribunil il pli grond sin plaun federal.

President: Vito Valenti

5976 liquidaziuns l'onn 2021

4176

nagina pussaivladad da far recurs al Tribunal federal

1800

pussaivladad da far recurs al Tribunal federal

322

da quellas fatg recurs al Tribunal federal

Particularitads

Agens scleriments

Tar ina disputa giuridica na sa basa il Tribunal administrativ federal betg sin fatgs ch'èn resultads tar l'istanza precedente e sin motivs ed arguments da las partidas, mabain sclerescha sez fatgs decisivs. Per quest intent incumbenscha el expertisas e fa tractativas d'instrucziun u visitas ocularas.

Per part definitiv

Mintga onn liquidescha il Tribunal administrativ federal principalmain en scrit en media 6500 proceduras en tudestg, franzos e talian. Bleras proceduras tracta el definitivamain.

Il Tribunal federal da patentas

Il Tribunal federal da patentas decida dispitas da patentas. Il tribunal il pli pitschen dals tribunals federals tracta regularmain cun acturs internaziunals. Cun il consentiment da las partidas vegni pledà er en englais.

www.bpatger.ch

Incumbensas

Il svilup d'ina idea tecnica custa per regla. Cun ina patenta po vegnir protegida giuridicain la «proprietad intellectuala» d'ina invenziun. En dispitas decida il Tribunal federal da patentas, sch'ina novaziun tecnica ademplescha las premissas per pudair giudair la protecziun d'ina patenta; el giuditgescha, sche dretgs da patentas existents vegnan violads. Plinavant sto il Tribunal federal da patentas decider, tgi ch'è la possessura legala resp. il possessur legal d'ina patenta u co ch'ina patenta dastga vegnir duvrada en il rom d'ina licenza.

Fin l'onn 2012 eran las dretgiras chantunales responsablas per giuditgar dispitas da patentas. Dapi lura è quai chausa dal Tribunal federal da patentas. Sias sentenzias pon vegnir contestadas tar il Tribunal federal.

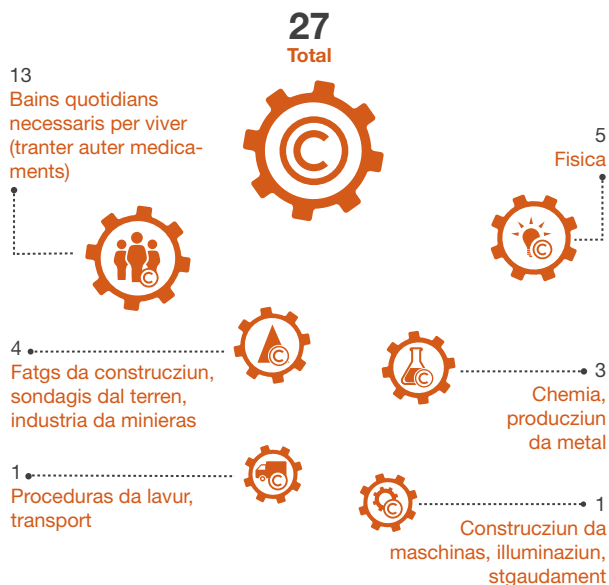
Organisaziun

Il Tribunal federal da patentas è il pli pitschen dals tribunals federals. El n'ha betg differentas partiziuns. 41 derschadras e derschaders en uffizi accessoric lavuran tar il Tribunal federal da patentas; ma els n'han betg agens biros en l'edifizi dal tribunal. En uffizi principal lavuran il president, 1 derschader sco er 2 actuaras da dretgira e 2 collavuraturas da chanzlia.

Il Tribunal federal da patentas ha sia sedia a Son Gagl. Ma el n'ha nagina atgna sala da dretgira. Sch'i dat tractativas giudizialas, han ellas lieu en l'edifizi dal Tribunal administrativ federal vischin. Las tractativas dal Tribunal federal da patentas pon avair lieu en ils chantuns, p.ex. a Neuchâtel, sche las partidas derivan da la Svizra franzosa.

President: Mark Schweizer

Fatschentas tenor champs technics, entradas 2021

Particularitads

Er englais sco lingua da dretgira

Davant il Tribunal federal da patentas cumparan savens acturs che lavuran sin plaun internaziunal; en il sector tecnic vegn savens duvrà l'englais. Las partidas en disputa dastgan manar la procedura er en englais, sche tuts èn d'accord cun quai.

Derschaders cun enconuschientschas technicas

En las proceduras dal Tribunal federal da patentas sa tracti savens da dumondas technicas complexas. Perquai vegnan consultadas derschadras e derschaders cun enconuschientschas technicas correspundentas. Quai permetta proceduras sveltas e favuravlas, perquai ch'i po vegnir desistì da lungas expertisas custavlas tras expertas ed experts externs.

Sentenzias dals tribunals federalis

Lieur da Lindt & Sprüngli

La lieur da tschigulatta da Lindt & Sprüngli, ch'è pachetada en folia d'aluminium, po pretender la protecziun da la marca envers la lieur da tschigulatta da Lidl. Per sias lieurs ha Lindt & Sprüngli deponì marcas da furmas traidimensiunalas che la pli gronda part dal public attribuescha a Lindt & Sprüngli. Pervia da l'impressiun generala da la lieur da Lidl exista in privel da confusiun. Perquai na dastga ella betg pli vegnir vendida.

Sentenzia 4A_587/2021, publicaziun prevista en la Collecziun da las decisziuns dal Tribunal federal

Uber Eats ed Uber

Il servetsch da furniziun da pasts dad Uber Eats, sco ch'el vegn purschi a Geneva, cumpiglia in contract da lavur tranter Uber ed ils curiers. Tranter Uber ed ils manaschis gastronomicos n'exista dentant nagin contract d'emprest da persunal. Il servetsch da transport purschi dad Uber a Geneva è suttaless a la Lescha chantunala davart ils taxis ed ils vehichels da transport cun manischunz. La Dretgira chantunala da Geneva ha constatà senza arbitraridad ch'ils manischunzs sajan employads e che la patruna, la firma Uber, saja ina interpresa da transport. Uber stoppia perquai respectar las prescripziuns legalas davart la protecziun sociala dals manischunzs ed observar las cundiziuns da lavur usitadas en la bransch.

Sentenzia 2C_575/2020, publicaziun prevista en la Collecziun da las decisziuns dal Tribunal federal e sentenzia 2C_34/2021

Nagina assistenza giudiziala a la Russia

La Chombra da recurs dal Tribunal penal federal ha approvà recurs cunter pliras decisziuns che avessan concedi a la Russia assistenza giudiziala en chaussas penals. Pervia da las cuntravenziuns constatadas cunter convenziuns internaziunalas sco er pervia da l'extrada da

la Russia dal Cussegl da l'Europa e pervia da la disdittga da la Convenziun europeica dals dretgs umans, poi vegnir concludi che la Russia n'ademplescha betg pli las premissas per survegnir assistenza giudiziala. Ins na po betg sa fidar da quai che la Russia observia actualmain il dretg internaziunal ed en spezial ils dretgs umans.
Sentenzia RR.2021.84, RR.2021.91

Nova via da l'Axen

La via da l'Axen collia Brunnen e Flüelen per lung dal Lai dals Quatter Chantuns. Pervia da crudadas da gripa e pervia da bovas sto il trajet da circa 11 kilometers adina puspè vegnir serrà per temps pli lungs. Il project «Nova via da l'Axen» prevesa da construir dus tunnels da via per sviar il traffic principal. Il Tribunal administrativ federal ha refusà in recurs d'intginas federaziuns da l'ambient cunter il project da construcziun.

Sentenzia A-2997/2020

Concedi ina reparaziun morala

Malgrà dolurs è ina Siriana en speranza vegnida manada l'onn 2014 da Brig enavos en l'Italia. Il Corp svizzer da guardias da cunfin ha tralascià da clamar agid medicinal. Perquai ha il Tribunal administrativ federal concedi ina reparaziun morala a la dunna.

Sentenzia A-691/2021

Funcziun da replay

Ina interpresa ha purtà plant cunter la Swisscom SA e fatg valair che la funcziun da replay, purschida da la Swisscom per guardar emissions da televisiun da tuttas uras, violeschia sia patenta. Il Tribunal federal da patentas ha refusà il plant. La patenta en dumonda n'è betg valaivla, perquai ch'ella è vegnida modifitgada ed extendida inadmissiblamain en in punct decisiv, cumpareglià cun l'annunzia oriunda.

Sentenzia O2020_004

Impressum

Editura, concept general

Chanzlia federala, Secziun da sustegn per la communicaziun
Chasa federala vest, 3003 Berna
info@bk.admin.ch

Redacziun e translaziun

Servetschs d'infurmaziun e servetschs linguistics da la Chanzlia federala, da la Chanzlia chantunala dal Grischun, dals departaments, dals Servetschs dal parlament e dals tribunals federals

Concepziun

wapico SA, Berna
Fabienne Grossen, Berna (frontispizi)
Chanzlia federala, Secziun da sustegn per la communicaziun

Fotografias

Susanne Goldschmid (p. 6, 16, 28, 60, 62, 66, 68, 70, 72)
Béatrice Devènes (p. 3, 36, 56, 57, 59, 63, 65, 67, 69, 70, 71)
Matthieu Gafsou (p. 46, 50, 51)
Abrar Anoush (p. 53)
Servetschs dal parlament (p. 35, 45), DFAE/Anthony Collins (p. 58),
DDPS/UFSP (p. 64), Tribunal federal (p. 77)
Keystone-SDA (p. 61)

Fotografias istoricas sin las paginas 10/11 (en urden cronologic)
Veglia Confederaziun: Archiv dal stadi da Sviz
Helvetica: Museum naziunal svizzer (MNS)
Mediazium: MNS
Contract federal: Archiv federal svizzer/Wikimedia Commons
Guerra da la Lia separatista: MNS
Constituziun federala: MNS
Extensiun da la democrazia: Wikimedia Commons
Emprima Guerra mundiala, chauma generala: MNS
Proporz: Wikimedia Commons
Segunda Guerra mundiala: Hans Tomamichel/MNS
Egualitad dals dretgs: MNS
Terza Constituziun federala: Wikimedia Commons

Fin da redacziun

15 da schaner 2023

Ediziun

total	180 000
tudestg	107 000
franzos	40 000
talian	17 000
rumantsch	3 000
anglais	13 000

Stampa e producziun dal stadi preliminar

Vogt-Schild Druck SA

Distribuziun

Questa publicaziun po vegnir empustada gratuitamain
tar l'Uffizi federal per edifizis e logistica UFEL
www.bundespublikationen.admin.ch
Nr. d'artitgel 104.617.r

45. ediziun, favrer 2023

gedruckt in der
schweiz

www.admin.ch

www.ch.ch

www.parlament.ch

*Cun gronds meanders passa l'Aara tras Berna.
Qua stat la Chasa federala: il center da la politica svizra.*

